

URZĄD WOJEWÓDZKI W BIAŁEJ PODLASKIEJ
WYDZIAŁ KULTURY I SZTUKI

PROGRAM ROZWOJU KULTURY

na lata

1976 – 1980

1980 – 1990

STYCZEŃ 1976 R

BIAŁA PODLASKA

URZĄD WOJEWÓDZKI
W BIAŁEJ PODLASKIEJ
WYDZIAŁ KULTURY I SZTUKI

PROGRAM ROZWOJU KULTURY

	na lata	
I. Ocena aktualnego stanu	1976—1980	5
II. Model programowy rozwoju kulturalnego	1980—1990	9
III. Strategia rozwoju i działania		11
IV. Kształcenie kulturalne		15
V. Promocja kulturalna		17
VI. Działalność kulturalna		20
VII. Współpraca z innymi dziedzinami		22
VIII. Współpraca z innymi województwami		24
IX. Współpraca z innymi państwami		26
X. Kultura i ochrona zabytków		28
XI. Kultura i ochrona środowiska		30
XII. Kultura i ochrona przyrody		32
XIII. Kultura i ochrona zwierząt		34
XIV. Kultura i ochrona roślin		36
XV. Kultura i ochrona krajobrazu		38
XVI. Kultura i ochrona dziedzictwa		40
XVII. Kultura i ochrona sztuki		42
XVIII. Kultura i ochrona literatury		44
XIX. Kultura i ochrona muzyki		46
XX. Kultura i ochrona teatru		48
XXI. Kultura i ochrona filmu		50
XXII. Kultura i ochrona telewizji		52
XXIII. Kultura i ochrona radia		54
XXIV. Kultura i ochrona sportu		56
XXV. Kultura i ochrona rekreacji		58
XXVI. Kultura i ochrona turystyki		60
XXVII. Kultura i ochrona wypoczynku		62
XXVIII. Kultura i ochrona zdrowia		64
XXIX. Kultura i ochrona rodziny		66
XXX. Kultura i ochrona społeczeństwa		68

STYCZEŃ
1976

SPIS TREŚCI:

Wstęp	3
I. Ogólna charakterystyka województwa	6
II. Model organizacyjny rozwoju kultury województwa Bialskopodlaskiego	9
III. Środowiska twórcze i działalność amatorska	11
IV. Ruch społeczno-kulturalny	15
V. Upowszechnianie książki i prasy	17
VI. Domy kultury, ośrodki, kluby, świetlice	30
VII. Upowszechnianie plastyki	35
VIII. Upowszechnianie kultury teatralnej	37
IX. Upowszechnianie muzyki i szkolnictwa artystycznego	39
X. Upowszechnianie filmu	41
XI. Muzea i ochrona zabytków	49
XII. Kadry	54
XIII. Polityka inwestycyjna i finansowa oraz zabezpieczenie realizacji programu	56

WSTĘP

"W procesie rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego partia wielką wagę przywiązuje do rozwoju kultury.

Zadaniem, jakie partia stawia przed twórcami, jest stałe wzbogacanie socjalistycznych, patriotycznych i humanistycznych treści naszej kultury, dbałość o wysoki poziom artystyczny, troska o treści ideowe zgodne z ideałami naszego ustroju oraz najlepszymi tradycjami polskiej literatury i sztuki" /z uchwały VII Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej/.

Szybki rozwój sił wytwórczych, rewolucja naukowo-techniczna zmieniają sytuację i rolę kultury, która staje się częścią i warunkiem ogólnego postępu gospodarczego. Sprawy kultury należy rozumieć jako całokształt problemów socjalistycznego społeczeństwa, jako koncepcje współczesnego życia, jako element tych wartości, z powodu których życie ma swój urok i swoją wartość.

Sprawą zasadniczą w dalszym rozwoju szeroko rozwiniętych problemów kultury będzie zagadnienie wszechstronnej i powszechnej edukacji kulturalnej społeczeństwa.

- Elementem podstawowym, warunkującym dobry postęp w tej dziedzinie, będzie program szkoły wsparty skutecznym działaniem wychowawczym radia i telewizji oraz działalnością organizacji młodzieżowych.

- Drugim podstawowym elementem w zakresie wszechstronnej edukacji kulturalnej winno być całościowe działanie socjalistycznego zakładu pracy rozumiane jako jedność spraw produkcji, bytu i wychowania.
- Trzecim elementem, szczególnie ważnym z uwagi na charakter naszego województwa, jest program działalności w środowisku wiejskim.

W działalności kulturalnej należy wziąć pod uwagę szereg istotnych problemów, a zwłaszcza:

- dalszy postęp rozwoju społeczno-gospodarczego będzie zależał od kulturalnego i intelektualnego przygotowania ludzi pracy
- wzrastająca ilość wolnego czasu będzie powodowała konieczność zwrócenia uwagi na jego wypełnienie treściami kształtującymi osobowość nowego człowieka
- zmiany demograficzne polskiego społeczeństwa będą powodowały wzrost aktywności społecznej, który trzeba będzie odpowiednio zagospodarować
- konfrontacja ideologiczna dwóch systemów społeczno-ustrojowych zobowiązuje nas do zwiększenia różnorodnych i atrakcyjnych dóbr kulturalnych mających na celu ochronę tradycji kulturalnej narodu i pokazania wyższości ustroju socjalistycznego
- na bazie rozwiniętej techniki będzie następowało wzrastające zainteresowanie telewizją, rzeczową rozrywką, sportem. Chodzi tu o problem odpowiedniego ukierunkowania tych tendencji i nadania im kształtu zgodnego z naszymi ideowo-wychowawczymi założeniami.
- aktywne uczestnictwo w kulturze, kształtowanie odpowiednich postaw, rozwijanie zainteresowań będą spełniały biblioteki, domy kultury, sale wystawowe, przede wszystkim zaś ruch społeczno-kulturalny, a w nim amatorski ruch artystyczny.

Problemem niezmiernie istotnym, podstawowym z punktu widzenia polityki partii, jest problem treści, które należy w działalności kulturalnej preferować.

Podjęmowane przez poszczególne placówki i przez działaczy różnorodne działania winny mieć na uwadze człowieka, rozwój jego osobowości, kształtowanie postawy i charakteru jego uczestnictwa w stałym procesie edukacji mającym na celu podnoszenie wiedzy, wrażliwości, pomysłowości, zdolności kojarzenia i koncepcji.

Należy zwrócić szczególną uwagę na treści związane z naszą postępową tradycją kulturalną, na treści patriotyczne, na treści związane z naszą przyjaźnią ze Związkiem Radzieckim i innymi krajami socjalistycznymi, na treści wynikające z uchwał i postanowień władz partyjnych i państwowych.

W działalności kulturalnej istnieje potrzeba wytworzenia klimatu sprzyjającego podejmowaniu interesujących inicjatyw służących ludziom pracy.

x x x

Program rozwoju kultury województwa białskopodlaskiego opracowany przy współudziale szerokiego aktywu kulturalnego z terenu województwa jest próbą ujęcia problematyki kulturalnej. Programu nie należy traktować jako sprawy zamkniętej /zakończonej/. Program ten będzie wzbogacany o szereg nowych elementów w trakcie jego realizacji.

Z uwagi na brak naukowych opracowań prognostycznych dotyczących terenu obecnego województwa białskopodlaskiego nie uwzględniono w części prognostycznej obejmującej lata 1980-1990 sposób możliwie pełny takich istotnych elementów jak procesy demograficzne, zmiany w zatrudnieniu czy też zmiany w przemyśle rolnictwie, jednakże zarysowano tendencje rozwoju kultury w oświadczeniu o dostępne materiały przewidywanego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa białskopodlaskiego.

ROZDZIAŁ I

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA

W wyniku reorganizacji władzy i administracji państwowej powołane zostało z dniem 1 czerwca 1975 roku województwo białsko-podlaskie.

Utworzono je z powiatów: białskiego, części radzyńskiego, parczewskiego, łosickiego i włodawskiego.

W skład województwa weszło 38 jednostek administracyjnych, tego 32 gminy, trzy miasta-gminy: Łosice, Terespol i Parczew oraz trzy miasta: Biała Podlaska, Radzyń Podlaski i Międzyrzec Podlaski.

Biała Podlaska - siedziba władz wojewódzkich liczy 30,0 tys. mieszkańców. Drugim największym miastem w województwie jest Międzyrzec Podlaski liczący 12,8 tys. mieszkańców.

Obszar województwa wynosi 5.351 km², zamieszkuje go 280,1 tys. mieszkańców, w tym w miastach - 69,0 tys. Odsetek ludności zamieszkałej w miastach wynosi 24,5% podczas gdy w kraju 54,6%. Gęstość zaludnienia w województwie - 52 osoby na 1 km², średnia krajowa natomiast - 108 osób.

W gospodarce uspołecznionej zatrudnionych jest 57,3 tys. osób. W strukturze zatrudnienia najwyższy udział posiada przemysł - 25,8%, transport i łączność - 19,-%.

W przemyśle uspołecznionym zatrudnionych jest 15,754 pracowników, wartość sprzedaży wyrobów własnej produkcji i usług wynosi ponad 4.0 mld. zł.

Podstawowe gałęzie przemysłu to: przemysł włókienniczy, meblarski, metalowy i rolno-spożywczy.

Do większych zakładów przemysłowych należą: Zakłady Przemysłu Włenianego "Biawena" w Białej Podlaskiej o zatrudnieniu 2011 osób, Bialskie Fabryki Mebli zatrudniające 1231 pracowników, Międzyrzeckie Zakłady Budownictwa "ZREMB" w Międzyrzecu Podlaskim - 656 pracowników, Zakład Materiałów Magnetycznych "Polfer" w Woźnikach k/Losic - 876 pracowników.

W rozwoju przemysłu rolno-spożywczego preferowane będą szczególnie: przemysł mleczarski, jajczarsko-drobiarski, owocowo-warzywny, chłodniczy oraz paszowy.

Arsał użytków rolnych w województwie wynosi 378,0 tys. ha, z czego na użytki zielone przypada 102,9 tys. ha. co stanowi 19,2%.

Przez teren województwa przebiega kanał W ieprz-Krzna. Dwie trzecie rejonu tego kanału położone jest na terenie województwa białkopodlaskiego.

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosi 54,0 szt i trzody chlewnej 206,6 szt na 100 ha gruntów ornych. W obsadzie trzody chlewnej województwo zajmuje 4 miejsce w kraju, a w obsadzie owiec 2 miejsce.

Podstawowe kierunki produkcji rolnej, to:

- chów bydła i trzody chlewnej,
- produkcja pasz,
- produkcja ogrodnicza.

Handel detaliczny na terenie województwa posiada 1102 sklepy, z tego 362 na terenie miast oraz 83 zakłady gastronomiczne o 4596 miejscach konsumpcyjnych.

Województwo aktualnie posiada 5 szpitali ogólnych o 1002 łóżkach, 1 szpital psychiatryczny na 130 łózek, 24 przychodnie, 42 ośrodki zdrowia, 9 izb porodowych oraz 1 dom opieki społecznej.

W mieście wojewódzkim istnieją dwie filie wyższych uczelni: Filia Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, w której studiuje 1410 studentów oraz punkt konsultacyjny Akademii Rolniczej w Lublinie.

Na terenie województwa istnieje 11 liceów ogólnokształcących oraz 11 jednostek organizacyjnych w szkolnictwie zawodowym w tym 5 zespołów szkół zawodowych, 196 podstawowych.

W zakresie kultury i sztuki na terenie województwa działalność prowadzą:

- Wojewódzki Dom Kultury w Białej Podlaskiej wraz ze swoimi filiami w Radzynie, Losicach i Parczewie,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna z oddziałami terenowymi w miastach,

Muzeum Okręgowe z filią w Łosicach, Muzeum biograficzne Kraszewskiego w Romanowie,

12 Gminnych Ośrodków Kultury,

103 biblioteki publiczne z filiami,

176 Wiejskich Klubów Kultury "Ruhc" i "Rolnika",

20 kin stałych.

Nadto działa szereg amatorskich zespołów artystycznych i stowarzyszeń regionalnych.

Województwo posiada dość skromną bazę w zakresie kultury fizycznej i turystyki i jest jednym z województw o niskim wyposażeniu w infrastrukturę społeczną i techniczną.

ROZDZIAŁ II

MODEL ORGANIZACYJNY ROZWOJU KULTURY WOJEWÓDZTWA BIALSKOPODLASKIEGO

Ogromne przemiany społeczne i gospodarcze, jakie dokonują się w naszym kraju, uwzględniają integralny charakter kultury, co jest równoznaczne ze zmianą sytuacji i roli kultury w społeczeństwie. Wszelkie prowizoryczne rozwiązania muszą ustąpić miejsca świadomej i konkretnej działalności.

Zmianę dotychczasowego modelu kultury na naszym terenie należy zacząć od likwidacji opóźnień w tej sferze. I tak przede wszystkim zacząć się od poprawy bazy materialnej i wzbogacenia form działalności istniejących ośrodków kulturalno-oświatowych tworząc jednocześnie nowe tego typu placówki w miejscowościach, które ich nie posiadają. Niemale znaczenie w rozwoju kultury naszego województwa odegrają formy działalności kulturalnej dotychczas słabo upowszechnione / Towarzystwo Kultury Teatralnej, Stowarzyszenie Twórców Ludowych, Biuro Wystaw Artystycznych/. Te ewolucje kulturalną pogłębiają także inne czynniki - przede wszystkim zmiany struktury demograficznej oraz konieczność kształtowania nowego modelu spędzenia wolnego czasu.

W bardzo krótkim czasie nastąpił poważny awans naszego miasta. Obecnie jest ono nowym centrum wojewódzkim, które szuka dla siebie właściwego miejsca na polu kultury. Oprócz odbierania treści o zasięgu ogólnokrajowym, podejmuje inicjatywy o charakterze lokalnym i regionalnym. Bardzo istotną sprawą jest kształtowanie prężnego i w miarę samodzielnego środowiska twórczego. Aby zapewnić niezbędne warunki dla rozwoju twórczości artystycznej, w Białej Podlaskiej powstanie Biuro Wystaw Artystycznych,

a Delegaturę Lubelskiej Pracowni Sztuk Plastycznych przekształci się w samodzielny Oddział Wojewódzki, utworzy się też Liceum Plastyczne. W trosce o poziom kultury muzycznej zostanie do roku 1980 powołana Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia, natomiast do roku 1990 - Państwowa Szkoła Muzyczna II stopnia.

W związku z rozbudową miasta powstaje konieczność tworzenia dzielnicowych czy też osiedlowych klubów kultury, filii bibliotek z czytelniami, a rozwój przemysłowy miasta inspirowanie się kultury zakładowej.

Wzorcowym ośrodkiem kultury przyzakładowej będzie powstający przy ZPW "Białena" dom kultury o rzadko spotykanym wyposażeniu. Aby zintegrować działalność kulturalną i artystyczną na terenie miasta powstanie Miejski Dom Kultury oraz Młodzieżowy Dom Kultury. Równie aktywną działalność rozwiną inne placówki o charakterze ogólno-miejskim jak: muzeum, kina i wybudowany do 1990 roku teatr. Wzrośnie ranga Wojewódzkiego Domu Kultury, który przy współpracy swoich filii w Radzynie, Łosicach i Parczewie będzie pełnił wiodącą rolę wśród placówek kulturalnych województwa opierając się na wysoko kwalifikowanej kadrze instruktorów. Niebagatelny udział w upowszechnianiu i tworzeniu kultury odegrają kompleksowe ośrodki kultury, które zostaną powołane do życia we wszystkich miastach naszego województwa do 1980 roku. W miarę rozwoju Gminnych Ośrodków Kultury, które będą istniały we wszystkich gminach, już rozpoczęty proces włączania ośrodków wiejskich do upowszechniania kultury zostanie jeszcze nasilony. GOK-i do 1990 r. staną się silnymi ośrodkami oddziaływania kulturalnego dysponującymi kompletnym wyposażeniem. Ośrodki te wezmą na siebie odpowiedzialność za pracę wiejskich domów kultury.

ROZDZIAŁ III

ŚRODOWISKA TWÓRCZE I DZIAŁALNOŚĆ AMATORSKA

a/ Środowiska twórcze

Rozwój kultury w województwie uzależniony jest w dużej mierze od prężności środowisk twórczych. Ich waga jest szczególna, a nawet decydująca o randze centrum kulturalnego i możliwości jego pozaadministracyjnego promieniowania na odpowiednie obszary. One spełniają funkcję wytwarzania dóbr kultury, wytwarzania wartości użytkowych i świadczyć będą usługi artystyczne w zakresie wystroju wnętrz, grafiki użytkowej, aranżacji muzycznych itp. Środowiska twórcze staną się zapleczem dla działalności kulturalno-oświatowej.

Znaczenie usług i dóbr kultury wytwarzanych na miejscu będzie w przyszłości szybko wzrastać, a nawet warunkować prawidłowe funkcjonowanie instytucji artystycznych i kulturalnych.

Aktualne środowiska twórcze na terenie woj. białkopodlaskiego są nieliczne i posiadają jedynie regionalne znaczenie. Wobec takiej sytuacji generalnym zadaniem w stosunku do środowisk twórczych będzie ich przyspieszony rozwój ilościowy, dążenia do pełnego profilu i podniesienia rangi tychże środowisk w naszym regionie.

Główne kierunki działań zmierzać będą do:

- wytworzenia sprzyjającej atmosfery wokół tych środowisk i rozwijanie możliwości prezentacji ich dorobku w regionie i kraju, rozwijanie krytyki artystycznej
- inspirowania ambitnych dzieł o wysokich walorach ideowo-artystycznych poprzez kontakty społeczeństwa z twórcami, konkursy, nagrody, stypendia, plenery oraz patronactwo zakładów pracy,

- podjęcie przez związki twórcze i władze kulturalne przemysłowej wydajniejszej opieki nad młodymi twórcami.

b/ Działalność amatorska

Do najważniejszych kierunków działania w zakresie dalszego rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego naszego województwa należy będzie:

- wzmożenie aktywności w zakresie doskonalenia instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego / utworzenie Wojewódzkiego Klubu Instruktora Amatorskiego Ruchu Artystycznego /
- usprawnienie działalności programowej placówek, zespołów, stowarzyszeń i organizacji w zakresie upowszechniania poszczególnych dyscyplin artystycznych
- wypracowanie metod upowszechniania wybranych dyscyplin artystycznych /instruktaż, poradnictwo, pokazy i materiały metodyczne oraz akcje zawierające elementy pracy metodycznej/,
- prowadzenie i sprawowanie nadzoru merytorycznego nad formami kształcenia i doskonalenia pracowników i działaczy amatorskiego ruchu artystycznego
- dalszy rozwój opieki i pomocy artystom i twórcom ludowym
- upowszechnienie nowatorskich poszukiwań artystycznych ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania talentów artystycznych
- rozwijanie i kultywowanie regionalnych zdobyczy kulturalnych
- nawiązywanie kontaktów amatorskich zespołów z zawodowymi środowiskami artystycznymi
- utworzenie w każdej gminie przynajmniej jednego zespołu artystycznego o profilu charakterystycznym dla danego środowiska
- wymiana poszczególnych zespołów artystycznych w celu zaprezentowania w różnych środowiskach.

Wojewódzki Dom Kultury będzie czuwał nad właściwym rozwojem ruchu amatorskiego oraz udzielał wszechstronnej pomocy wszystkim amatorskim zespołom artystycznym.

o/ Sztuka ludowa

Województwo białskopodlaskie należy do rejonów szczególnie zasobnych w sztukę ludową.

Na terenie województwa posiadamy 110 twórców ludowych. Niektóre ośrodki twórczości ludowej należą do wybitnych w skali krajowej /malarstwo, rzeźba, garncarstwo/. Rolniczy charakter województwa, a zatem szeroka baza twórczości ludowej, pozwala przypuszczać, że w najbliższym dwudziestolecu twórczość ta pozostanie żywa, stanowiąc w zasadzie jedyną autentyczną formę artystycznej twórczości, dokonującą się poniżej większych skupisk miejskich. Program pracy nad upowszechnieniem sztuki ludowej i opieki nad twórcami powinien więc iść w następujących kierunkach:

- dalsza penetracja terenu w celu wydobycia pełnych zasobów sztuki ludowej i folkloru,
- bieżąca, stała opieka nad twórcami ludowymi w skali województwa, udzielanie zapomóg z funduszu rozwoju twórczości ludowej lub Departamentu Plastyki,
- organizowanie kiermaszy i targów sztuki ludowej, wystaw i spotkań oraz plenerów i konkursów plastyki ludowej,
- opracowanie i wydanie albumu, rozpropagowanie w prasie, radiu i telewizji oraz zorganizowanie konkursu " Kultura Ludowa Dobrem Narodu",
- organizowanie izb regionalnych oraz izb twórczości ludowej, szczególnie przy Gminnych Ośrodkach Kultury w rejonach bogatych w twórczość ludową,
- wystrój placówek kulturalnych w sztukę ludową danego regionu,
- współdziałanie z naczelnikami Gmin w zakresie opieki nad twórcami ludowymi.

Działania powinny skutecznie zmierzać do szerszej popularyzacji twórczości ludowej i przeciwdziałać zężaniu się kręgu twórców.

d/ Spółeczne Stowarzyszenia Kulturalne

Ważnym zadaniem będzie zwiększenie znaczenia stowarzyszeń regionalnych, towarzystw i związków twórczych.

Na terenie województwa istnieje Towarzystwo Przyjaciół Nauki w Międzyrzecu, Zowarzystwo Regionalne w Radzyniu Podlaskim, Losicach i Białej Podlaskiej. Oprócz istniejących towarzystw przewiduje się w roku 1976 powołanie Oddziałów Wojewódzkich;

Towarzystwa Kultury i Teatralnej, Stowarzyszenia Twórców Ludowych, natomiast w roku 1977-80 Związku Polskich Artystów Plastyków, Towarzystwa Muzycznego, Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków, Związku Literatów Polskich i Towarzystwa Archeologicznego.

Działalność stowarzyszeń kulturalnych przyczyni się do łagodzenia braku zawodowych instytucji kultury.

W roku 1976 zostanie powołany komitet koordynujący pracę działających na terenie województwa stowarzyszeń regionalnych.

ROZDZIAŁ IV

RUCH SPOŁECZNO-KULTURALNY

Ruch społeczno-kulturalny stanowi i będzie stanowił nadal niezwykle istotny czynnik życia kulturalnego w województwie białskopodlaskim. Z punktu widzenia politycznego stanowi on podstawową metodę realizacji polityki kulturalnej. Obecnie społeczny ruch kulturalny obejmuje wszystkie środowiska. Do jego podstawowych funkcji należy zaliczyć:

1/ funkcję integrującą - stwarzającą możliwości sprzężenia dążeń jednostek z ogólnymi celami polityki naszego państwa, pod porządkując interes grup społecznych i środowisk lokalnych interesom ogólnospołecznym, mobilizującą środowiska lokalne do wspólnych działań społecznych,

2/ funkcję kulturotwórczą - rozumianą jako rozwiązywanie potrzeb i aktywności kulturalnej, przygotowanie do właściwego wyboru kulturalnego, zaspokojenia potrzeb w tym zakresie poprzez ścisłe współdziałanie z państwowymi instytucjami życia kulturalnego,

3/ funkcję uspołeczniającą - wyrażającą się powołaniem do życia i prowadzeniem instytucji uczestnictwa w kulturze, organizowaniem świadomego i możliwie aktywnego uczestnictwa w kulturze najszerszych kręgów społecznych.

Duże, a nawet rozstrzygające znaczenie dla naszego dalszego rozwoju ruchu społecznego, aktywnego uczestnictwa w kulturze i pogłębiania jego roli w życiu kulturalnym, ma ustalenie

wzajemnych stosunków między ruchem społecznym a instytucjami państwowymi w realizacji zadań ideowo-wychowawczych, w tworzeniu odpowiedniej bazy organizacyjno-materialnej. Podstawą do dalszego działania ruchu społecznego stanowić będą przyjęte przez nas następujące kierunki działania:

- zapewnienie organizacjom społecznym systematycznej informacji o głównych kierunkach działalności kulturalnej w województwie i gminie, jak również zjednoczenie ich działania we wspólnym programie kulturalnym,
- zapewnienie pełniejszej realizacji statutowego założenia placówek kulturalnych i udostępnienie lokali tych placówek do akcji i imprez kulturalnych organizowanych przez ognia ruchu społeczno-kulturalnego,
- udzielanie materialnej i organizacyjnej pomocy w realizacji inicjatyw stowarzyszeń naukowych i kulturalnych,
- w nagrodach, wyróżnieniach, wnioskach na odznaczenia państwowe oraz studyjnych wyjazdach zagranicznych szeroko uwzględniać się będzie społeczny aktyw kulturalny,
- popularyzowanie osiągnięć i dorobku twórczego towarzystw regionalnych poprzez wydawanie albumów i biuletynów oraz ogłaszaniu w prasie, radiu i telewizji,
- kształtowanie umiejętności wyboru wartościowych treści w upowszechnianiu kultury, tworzenia programu o wysokich walorach ideologicznych i poznawczych, zwracając uwagę na stałe rozszerzanie aktywnych popularyzatorów oraz organizatorów kultury,
- kontynuowanie nurtu sztuki społeczno-zaangażowanej,
- kluby i sekcje zainteresowań jako podstawowa forma upowszechniania kultury będą realizować program zapewniający pozytywne wypełnianie czasu wolnego /dni wolne od pracy, niedziela, święta/.

ROZDZIAŁ V

UPOWSZECHNIANIE KSIĄŻKI I PRASY

A. Biblioteki

Funkcje bibliotek publicznych

Należy oczekiwać, że książka pozostanie w okresie objętym niniejszym programem zasadniczym instrumentem kształtowania kultury społeczeństwa i postaw ludzkich - źródłem wiedzy i przeżyć estetycznych. Co więcej - rola jej powinna stale wzrastać, szczególnie w środowiskach, w których czystelnictwo ciągle jeszcze nie jest dostateczne. W miarę realizacji idei oświaty permanentnej wzrastać będzie zapotrzebowanie na książkę naukową i fachową. Mimo wzrostu roli księgozbiorów prywatnych nie zmniejszy się znaczenie książki wypożyczonej. Stąd utrzymuje się zasadnicza, wyrastająca z długoletniej tradycji, funkcja bibliotek publicznych. Jednocześnie jednak potrzeby społeczne ulegać będą trudnej do przewidzenia ewolucji. Konieczne więc będzie stałe ich śledzenie i dostosowanie do nich działalności bibliotek i ich stałych funkcji. Ewolucji ulegać będzie przede wszystkim podstawowa funkcja bibliotek - gromadzenie i udostępnienie zbiorów. Obok książki i czasopisma gromadzone będą i udostępniane taśmy filmowe i nagrania dźwiękowe. Wzrastać będzie w księgozbiorach - szczególnie bibliotek niższych szczebli - udział książek i czasopism naukowych, popularno-naukowych oraz fachowych. W zakresie organizacji sieci bibliotek publicznych oraz rozmieszczenia zbiorów dążyć należy do tego, by każdy mieszkaniec województwa

miał w swoim bezpośrednim środowisku /wieś, dzielnica/ stały dostęp do podstawowych pozycji cieszących się ogólnym zainteresowaniem. Będzie to następowało poprzez: tworzenie silnych Bibliotek Gminnych działających w oparciu o znacznie wzbogacone księgozbiory popularno-naukowe i fachowe, doskonalenie systemu wypożyczeń międzybibliotecznych, ścisłe powiązanie pracy punktów bibliotecznych i filii bibliotecznych z centralnymi placówkami gminnymi.

Opracowanie zbiorów - dopóki nie zostanie zorganizowane centralne opracowanie w skali krajowej - prowadzić będzie Biblioteka Wojew. Funkcja informacyjna oraz oświatowo-wychowawcza bibliotek ulegać będzie różnicowaniu. W miastach rozwijać się będzie szybciej wyposażenie informacyjne bibliotek i umiejętność samodzielnego korzystania z niego. Na terenie wiejskim utrzymywać się będzie i wzrastać rola informacyjna, poradnicza i oświatowo-wychowawcza bibliotekarza. Znaczne odciążenie pracowników bibliotek niższych szczebli od funkcji technicznych /opracowanie księgozbioru/ umożliwi większą ich koncentrację na zadaniach oświatowo-wychowawczych. W związku z tym konieczne będzie poważne podniesienie ich kwalifikacji.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna będzie centralną placówką województwa kierującą pracą bibliotek publicznych oraz koordynującą działalność i rozmieszczenie innych sieci. Zostanie też centrum instrukcyjno-metodycznym i szkoleniowym dla bibliotek różnych resortów. Przewiduje się, że Wojewódzka Biblioteka Publiczna rozwinie prace naukowe w zakresie organizacji i działalności bibliotek, czytelnictwa i bibliotekarstwa. Wojewódzka Biblioteka Publiczna będzie główną biblioteką regionalną, gromadzącą wszystkie wydawnictwa dotyczące regionu białskopodlaskiego. Zapewni bezpośrednio udostępnienie zbiorów mieszkańcom Białej Podlaskiej, stanowiąc jednocześnie ważne ogniwo wypożyczeń międzybibliotecznych i informacji. W trosce o podniesienie poziomu obsługi czytelników wypracuje jednolity system obsługi wprowadzając go do bibliotek wszystkich pionów i wszystkich stopni. Wojewódzka Biblioteka Publiczna prowadzi będzie zakup księgozbioru mając na uwadze nie tylko potrzeby mieszkańców Białej Podlaskiej,

lecz również w większym stopniu niż dotychczas - mieszkańców całego województwa. Niezbędne będzie stworzenie odpowiednich partii księgozbioru przeznaczonych do wypożyczenia międzybibliotecznego, którego rozwój będzie postępował wraz ze wzrostem liczby czytelników korzystających z tego rodzaju usług. Księgozbiory staną się ważnym ogniwem systemu informacyjnego bibliotek, przede wszystkim w zakresie dokumentacji i informacji regionalnej.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna jako placówka wiodąca w stosunku do innych bibliotek, sprawować będzie nadzór metodyczny nad bibliotekami publicznymi oraz udzielać pomocy instrukcyjno-metodycznej bibliotekom wszystkich sieci.

Stan aktualny

Sieć bibliotek publicznych województwa białskopodlaskiego obejmuje aktualnie 103 placówki biblioteczne /miejskie, miejsko-gminne, gminne, filialne - znajdujące się we wszystkich miastach oraz siedzibach gmin, a także w większych wsiach województwa. Uzupełnia ją sieć 421 punktów bibliotecznych na wsi oraz 7 punktów bibliotecznych w miastach. Obok bibliotek publicznych istnieją na wsi biblioteki szkolne oraz biblioteki CRS "Samppomoc Chłopska", w miastach biblioteki związkowe i zakładowe podlegające kierownictwu zakładów i związków zawodowych. Większość z nich jest słaba organizacyjnie, a działalność ich nie jest zintegrowana z siecią bibliotek publicznych. O ile liczba miejskich i gminnych bibliotek jest kompletną, o tyle sieć filii tych bibliotek wymaga uzupełnień. Nadzór merytoryczny i organizacyjny nad siecią bibliotek publicznych sprawuje Wojewódzka Biblioteka Publiczna wraz z powołanymi na okres przejściowy trzema oddziałami terenowymi.

Sytuacja lokalowa bibliotek wszystkich sieci jest wyjątkowo niekorzystna. Prawie dwie trzecie liczby bibliotek to placówki, w których niemożliwe jest zorganizowanie czytelni i pomieszczenia zbiorów ze względu na ciasnotę lokalową. 25% ogólnej liczby bibliotek korzysta z pomieszczeń wymagających niezwłocznej zmiany.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna nie posiada odpowiedniego lokalu. Umieszczona jest w nieprzystosowanych pomieszczeniach zastępczych do czasu wybudowania nowego gmachu. Wyposażenie bibliotek w podstawowy sprzęt, mimo znacznej poprawy w ostatnich latach, nie jest zadowalające. W większości bibliotek zachodzi konieczność znacznych uzupełnień lub całościowej wymiany. Poważną trudność w komunikowaniu się z placówkami bibliotecznymi stanowi brak połączeń telefonicznych. Na ogólną sieć bibliotek /103/ - 12 dysponuje aparatami telefonicznymi, w tym 5 w placówkach wiejskich.

Księgozbiory bibliotek publicznych województwa białskopodlaskiego są ubogie. Jest to wynikiem zbyt małych sum przeznaczanych od lat na zakup nowości oraz systematycznym usuwaniem w ostatnich latach pozycji zbędnych, przestarzałych i niepożytych. W tej sytuacji obecnie w 11 gminach oraz 2 miastach wskaźnik zasobów księgozbioru na 1 mieszkańca wynosi poniżej 1,5 vol, podczas gdy przewidywany w programie rozwoju kultury na lata 1975-1990 opracowanym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, wskaźnik ten powinien w 1975 r. wynosić 2,2 vol. Szczególnie braki występują w zakresie literatury dziecięcej i młodzieżowej. W jeszcze trudniejszych warunkach znajdują się biblioteki związkowe, których zasoby nie są racjonalnie powiększane z racji niedostatków finansowych i do-raznego charakteru zaopatrywania się w nowości.

W bibliotekach publicznych województwa białskopodlaskiego pracuje 135 bibliotekarzy, z których ponad połowę stanowią pracownicy z wykształceniem podstawowym. Znaczna poprawa sytuacji płacowej ograniczyła w pewnym stopniu zjawisko płynności kadr.

Program na lata 1976-1980

Naczelnym zadaniem w zakresie sieci wędzie w tym czasie umocnienie organizacyjne i kadrowe gminnych bibliotek publicznych województwa. Dążyć się będzie do tego między innymi poprzez:

- sukcesywne przekazywanie bibliotekom gminnym funkcji nadzoru, kontroli i opieki instytucyjnej zgodnie z nadanymi tym

- placówkom statutami,
- utworzenie 8 wzorowych gminnych bibliotek publicznych oraz 1 filii miejskiej, które będą placówkami reprezentatywnymi w dążeniu do ogólnego doskonalenia służby bibliotecznej województwa,
 - stworzenie warunków, aby każda biblioteka gminna posiadała czytelnię, a placówki mieszczące się w większych ośrodkach - oddziały dla dzieci.

Osiągnięcie w/w zamierzeń w stosunku do bibliotek terenowych uwarunkowane jest właściwym zorganizowaniem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej, co będzie następowało sukcesywnie wraz z dopływem wykwalifikowanej kadry, wyposażeniem w nowoczesny sprzęt oraz poprawą sytuacji lokalowej.

Sieć bibliotek województwa będzie rozszerzona i uzupełniona zgodnie z występującymi potrzebami i ustawowymi normatywnymi. Dążyć się będzie do tego, by w miastach jedna filia przypadała na 5-6 tys. mieszkańców, a na wsi na każdą miejscowość powyżej 700 mieszkańców.

Równolegle przejawia się skuteczniejsza działalność w kierunku poprawy bazy lokalowej blisko 30 bibliotek.

W zakresie wyposażenia dążyć się będzie do zaopatrzenia wszystkich bibliotek gminnych w podstawowy sprzęt biblioteczny /wyposażenie wypożyczalni i czytelni/ oraz w związku z zajmowaniem lokali w nowowybudowanych obiektach - wyposażanie kompletne z nowoczesnymi urządzeniami audiowizualnymi, telefonami itp. Jednym z podstawowych zadań będzie zaopatrzenie wszystkich punktów bibliotecznych w szafki na przechowywanie książek. Podjęte zostaną prace nad powiązaniem bibliotek publicznych i szkolnych zwłaszcza w zakresie gromadzenia i uzupełniania zbiorów oraz działalności informacyjnej. Podjęte prace nad wzajemnym dostosowaniem sieci bibliotek publicznych, szkolnych i społecznych tak, aby uzupełniały się one, tworząc możliwości likwidacji luk w sieci bibliotecznej województwa. Aby szybciej odrobić dotychczasowe zaniedbania konieczne będzie przeznaczenie odpowiednich środków na odnowienie i powiększenie księgozbiorów. Obecny wskaźnik zaopatrzenia w księgozbiór wynosi 2,0 vol. na 1 mieszkańca. Wskaźnik ten powinien w 1980 roku wzrosnąć do 2,7 vol co oznacza, że księgozbiory bibliotek

publicznych po uwzględnieniu selekcji księgozbiorów powinny wzrosnąć o około 300 tys.vol. Zakup nowości winien osiągnąć w latach 1976 - 1980 około 1 vol. na jednego mieszkańca. Ogólnemu powiększaniu księgozbiorów towarzyszyć będą starania, by zasoby bibliotek zamykały się w granicach: miejskie /poza miastem wojewódzkim / - 20-35 tys., gminna - 8-10 tys. Księgozbiór Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej powinien wzrosnąć do liczby 60-70 tys.vol. Konieczny znacznie większy wzrost wielkości księgozbioru będzie jednak ograniczony brakiem odpowiednich pomieszczeń lokalowych. Powiększenie zasobów będzie uwzględniało potrzeby środowisk. W wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w związku z przewidywaną budową nowego gmachu, rozpocznie się profilowanie zbiorów naukowych oraz wzbogacanie księgozbiorów popularno-naukowych. Systematycznie następować będzie we wszystkich placówkach bibliotecznych województwa zmiana struktury księgozbioru na korzyść literatury niebeletrystycznej. Uwarunkowane jest to potrzebą dokonania korekty dotychczasowej struktury oraz wzrostem funkcji naukowej i kulturalno-wychowawczej bibliotek. W konsekwencji dokonanych selekcji powinien nastąpić poważny przybytek, jako uzupełnienie powstałego zmniejszenia ilości książek. W bibliotekach wiejskich dojdzie do znacznej poprawy zasobów literatury rolniczej. We wszystkich placówkach doskonalić się będzie dobór literatury społeczno-politycznej oraz systematycznie uzupełniać zbiory regionalne. W zakresie udostępniania i informacji położony zostanie szczególny nacisk na piśmiennictwo społeczno-polityczne oraz literaturę naukową i fachową, szczególnie rolniczą i techniczną. Biblioteki zwrócą szczególną uwagę na pracę z dziećmi i młodzieżą oraz w środowiskach robotniczych i wiejskich. Dążyć się będzie do integracji poczynań w dziedzinie upowszechnienia czytelnictwa, obejmującej biblioteki publiczne, szkolne, związkowe. Odpowiednia polityka kadrowa / płace, warunki pracy / powinna doprowadzić do znacznego wzrostu liczby bibliotekarzy ze średnim i wyższym wykształceniem ogólnym i zawodowym. Należy dążyć do tego, by pracownicy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej posiadali

wyższe, a kierownicy bibliotek gminnych - średnie wykształcenie bibliotekarskie. Wraz ze wzrostem zadań Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej oraz Gminnych Bibliotek Publicznych niezbędne będzie powiększenie ilości kadry bibliotekarskiej. Przewiduje się wzrost liczby zatrudnionych w Bibliotece Wojewódzkiej /poza Oddz.WBP/ z 14 pracowników do około 20. W związku z tworzeniem nowych filii bibliotecznych i powiększeniem obsady kadrowej Gminnych Bibliotek Publicznych przewiduje się zwiększenie ilości zatrudnionych o około 24 pracowników. A by powiększyć kadrę wykwalifikowanych bibliotekarzy przyjmie się zasadę corocznego kierowania na kursy i studia bibliotekarskie około 10 osób, co pozwoli w okresie pięcioletnim na skompletowanie pełnokwalifikowanej kadry bibliotekarskiej w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej oraz Bibliotekach Gminnych. Jednocześnie służyć temu będzie praca szkoleniowa i instrukcyjna Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej.

Program na lata 1981 - 1990

W tym okresie powinno nastąpić ostateczne dostosowanie sieci bibliotek do wymogów określonych w programie na lata 1976-1980. Dalszy rozwój sieci zależeć będzie od rozwoju demograficznego i urbanistycznego województwa białkopodlaskiego. Przy ogólnie wzrastającej /choć nie tak dynamicznie jak w latach 1976-80/ liczbie placówek bibliotecznych przewiduje się stopniowe zmniejszanie się liczby punktów bibliotecznych na wsi na rzecz obsługi ruchomej /bibliobusy/. W roku 1990 pozostanie 1/3 - 1/4 obecnie istniejących punktów, tzn. 100-140. Podstawową placówką biblioteczną będzie w gminie, mieście, dzielnicy, biblioteka z czytelnią i oddziałem dla dzieci, w małych osiedlach i na wsi - wypożyczalnia książek. Wojewódzka Biblioteka Publiczna poza bezpośrednią obsługą czytelników będzie pełnić w stosunku do bibliotek na terenie swego działania funkcje instrukcyjno-metodyczne i szkoleniowe oraz zaplecza księgozbiorowego.

Będzie ona także prowadziła zakup i pełne opracowanie zbiorów dla bibliotek stopnia podstawowego. Sytuacja lokalowa bibliotek powinna ulec zdecydowanej poprawie w związku z budową nowych obiektów Gminnych Ośrodków Kultury, Wiejskich Domów Kultury oraz zbiorczych szkół gminnych, z których przewidziane będą pomieszczenia dla ogólnie dostępnych bibliotek gminnych. Należy przewidywać, że również sytuacja Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej zmieni się, zakładając, że jej nowy gmach zostanie oddany do użytku w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych. W kontynuacji podjętych działań w latach 1976 - 1980 zakłada się pełne wyposażenie bibliotek w sprzęt podstawowy na początku lat osiemdziesiątych. Stąd wysiłki dalsze zmierzać będą do wyposażenia bibliotek w zmodernizowany sprzęt techniczny. W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej nastąpi automatyzacja procesów bibliotecznych z jednoczesnym wyposażeniem w nowoczesny sprzęt łączności i rejestracji. Przewiduje się wyposażenie Biblioteki Wojewódzkiej i bibliotek większych ośrodków miejskich w dalekopisy, kserografy, kopiarki, zgrzewarki, maszyny liczące, bibliobusy. Szczególna uwaga będzie zwrócona na modernizację wyposażenia technicznego Bibliotek Gminnych, które powinny dysponować kompletem urządzeń audiowizualnych. W związku ze wzrostem zadań bibliotek w zakresie poradnictwa i informacji przewiduje się pełną telefonizację placówek bibliotecznych. W latach 1981-1990 nastąpi dalsza zdecydowana poprawa zaopatrzenia bibliotek w księgozbiór. Zbiory Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej osiągnąć powinny w 1990 roku 100 - 130 tys. vol., innych bibliotek miejskich województwa - 40 - 80 tys. vol., Gminnych Bibliotek Publicznych 15-20 tys. vol., filii bibliotecznych wiejskich 5-10 tys. vol. Liczba vol. na jednego mieszkańca ulegnie podwojeniu w porównaniu do roku 1975 i osiągnie w 1990 roku wskaźnik 4,0 vol. na jednego mieszkańca. W latach tych będzie następowała dalsza zmiana struktury księgozbioru w kierunku zwiększenia udziału literatury beletrystycznej oraz dziecięcej i młodzieżowej.

Charakter zbiorów będzie się przeobrażać zgodnie z potrzebami odbiorców i technik zapisu. Zbiory bibliotek będą systematycznie wzbogacane o materiały audiowizualne /płyty, filmy; taśmy, przeźrocza, mikrofony/ z myślą o ich powszechnym udostępnianiu. Przewiduje się dalsze wykorzystanie łączności w dostępnianiu informacji.

Wzrost liczby kadry bibliotekarskiej postępować będzie wraz ze wzrostem liczby placówek, niemniej główny nacisk położy się na to, by przy rozszerzaniu zadań placówek zapewnić im wieloosobową obsadę. Wraz ze wzrostem ilościowym powinna nastąpić dalsza poprawa kwalifikacji kadry. Przewiduje się osiągnięcie w 1990 roku proporcji pracowników z wyższym wykształceniem do pracowników ze średnim wykształceniem jak 1:2. Zatrudniona kadra bibliotekarzy będzie systematycznie zdobywać i doskonalić kwalifikacje w zakresie poszczególnych specjalizacji służby bibliotecznej.

8. Księgarnie

Przewidywania i postulaty dotyczące rozwoju księgarń w województwie białskopodlaskim opierają się o założenia, że gromadzenie księgozbioru osobistego będzie w coraz większym stopniu jedną z podstawowych form zaspokajania potrzeb kulturalnych ludności. Jednocześnie wzrastać będzie stopniowo i upowszechniać się zapotrzebowanie na książkę antykwaryczną oraz, bardzo gwałtownie, na płyty gramofonowe. Należy dążyć do osiągnięcia na rok 1990 takiej sytuacji, by każdy mieszkaniec województwa mógł nabyć wszystkie pozycje szerokiego zainteresowania "na miejscu", tj. na szczeblu gminy, osiedla lub dzielnicy w mieście oraz uzyskać dowolną książkę specjalnego zainteresowania bez potrzeby wyjazdu do miasta wojewódzkiego.

Stan aktualny

Mimo wzrostu liczby księgarń sieć ich nie dociera głęboko w teren, a względne upośledzenie mieszkańców wsi wyraża się szczególnie w ograniczeniu możliwości wyboru i nabycia pozycji bardziej specjalnego zainteresowania.

"Dom książki" posiada na terenie województwa 12 księgarń, z tego dwie w Białej Podlaskiej, 6 w innych miastach województwa, 4 na wsi. Nie we wszystkich rejonach województwa sieć księgarń rozwinięta się równomiernie. Średnio w województwie przypada 23-25 tys. mieszkańców na jedną księgarnię. W Białej Podlaskiej na jedną księgarnię przypada około 15 tys. mieszkańców.

Szereg księgarń posiada bardzo szczupłe pomieszczenia, które trudno jest dostosować do potrzeb pracy księgarskiej. W większości wypadków nie ma możliwości poszerzenia istniejących pomieszczeń i jedynie zmiana lokali może przynieść poprawę sytuacji. Ogólna powierzchnia użytkowa wszystkich księgarń województwa wynosi 882 m². Średnia powierzchnia użytkowa na jedną księgarnię wynosi 73,4 m². Aktualnie sytuacja kadrowa jest niekorzystna ze względu na zbyt małą ilość pracowników posiadających fachowe przygotowanie.

Program rozwoju na lata 1976-1980

Na koniec planu pięcioletniego tj. na dzień 31 grudnia 1980 roku, sieć księgarska "Dom Książki" na terenie województwa powiększy się do 18 placówek o łącznej powierzchni użytkowej 1782,8 m². Przewidywana jest budowa następnych księgarń /wg. planu rozwoju sieci księgarń w woj. białkopodlaskim opracowanego przez Międzywojewódzkie Przedsiębiorstwo "Dom Książki" w Lublinie/ w miastach: Biała Podlaska - 1 księgarnia o pow. użytk. 25 m² w 1977 r. Radzyń Podlaski - 1 księgarnia o pow. użytk. 250 m² w 1977 r. na terenie gmin:

Biała Podlaska	- 1 księgarnia o pow. użytk. 100 m ² w 1978 r.
Łomazy	- 1 księgarnia o pow. użytk. 100 m ² w 1979 r.
Sosnówka	- 1 księgarnia o pow. użytk. 100 m ² w 1979 r.
Kodeń n/B	- 1 księgarnia o pow. użytk. 100 m ² w 1980 r.

W planie na lata 1976 - 1980 planowane są bieżące remonty wszystkich księgarń województwa.

Uzupełnieniem i przedłużeniem sieci księgarskiej na terenie szkół będą szkolne księgarnie agencyjne. Księgarnie te powstaną w wytypowanych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego szkołach podstawowych w miastach i Zbiorczych Szkołach Gminnych. Przewiduje się powstanie ogółem 20 szkolnych księgarń agencyjnych,

w tym 12 w miastach, 15 na wsi.

Dokonana zostanie intensyfikacja sprzedaży książek poprzez wybrane skuteczne formy pracy kulturalno-wychowawczej i działalność informacyjno-propagandową księgarń.

Wydawane będą druki pomocnicze w pracy informacyjnej prowadzonej przez księgarnie. Zbliżenie książki do odbiorcy postępować będzie na bazie dotychczasowej praktyki sprzedaży książek poprzez kolporterów.

Program na lata 1981 - 1990

W okresie tym powinny zostać ostatecznie usunięte dysproporcje i luki cechujące sieć księgarską na terenie województwa.

Główny nacisk położony będzie na budowę księgarń w gminach wiejskich, które staną się głównymi ośrodkami życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego. Jednym z podstawowych warunków kulturalnego rozwoju wsi jest powstanie w każdej gminie księgarni o szerokim asortymencie książek, uwzględniającym fachową literaturę rolniczą, książki z dziedziny oświaty sanitarnej, literaturę światopoglądową, lektury i podręczniki szkolne dla uczącej się młodzieży.

Ponadto księgarnia gminna prowadzić będzie sprzedaż wydawnictw artystycznych, graficznych, reprodukcji malarstwa, pomocy szkolnych oraz innych artykułów użytku kulturalnego. Będzie ona również bazą zaopatrzeniową dla Klubów Rolnika. Do jej obowiązków należeć będzie prowadzenie szerokiej reklamy książek i propaganda czytelnictwa. Baza lokalowa gminnych księgarń poprawiać się będzie systematycznie wraz z powstawaniem wielofunkcyjnych obiektów kulturalnych, w których znajdują się pomieszczenia dla placówek księgarskich.

C. UPOWSZECHNIENIE PRACY

Mimo dynamicznego rozwoju ośrodków masowego przekazu, jak radio i telewizja, prasa nadal pozostanie podstawowym źródłem aktualnych wiadomości i informacji. Rola jej będzie systematycznie wzrastała we wszystkich środowiskach, szczególnie jednak w środowisku wiejskim, które obecnie odczuwa braki w zaopatrzeniu.

Wraz ze wzrostem ilościowym odbiorców prasy polepszać i zwiększać się będzie dostawa prasy specjalistycznej, szczególnie o tematyce rolniczej, technicznej, społeczno-politycznej, kulturalnej. Nakłada to na podstawowe instytucje zajmujące się rozprawdaniem prasy poważne zadania w zakresie usprawnień i modernizacji.

Stan aktualny

Główną instytucją zajmującą się upowszechnianiem i rozprowadzaniem prasy na terenie województwa jest przedsiębiorstwo RWS "Prasa, Książka, Ruch" Oddz. Rejonowy w Białej Podlaskiej, działające poprzez Oddziały terenowe w Parczewie, Łosicach i Radzynie Podlaskim. Prasa rozprowadzana jest w formie prenumeraty zakładowej, indywidualnej i sprzedaży egzemplarzowej tj. w kioskach i klubach "Ruch" oraz przydzielane jest bezpłatnie do czytelni w klubach. W jednorazowym nadziale rozprowadza się w województwie 229,214 egzemplarzy co oznacza, że na 1000 mieszkańców województwa przypada 796 egzemplarzy. Prasa rozpowszechniana jest przy pomocy 147 kiosków, 7 sklepów i 73 klubów. Poza prasą najważniejszą pozycję stanowią książki, a także inne wydawnictwa - w tym płyty dźwiękowe oraz reprodukcje dzieł malarskich. Lokale Oddziału Rejonowego przeznaczone do ekspozycji prasy nie spełniają w chwili obecnej wymaganych warunków ze względu na ciasnotę pomieszczeń.

Wszystkie kluby posiadają urządzenia audiowizualne w postaci telewizorów i aparatów radiowych. Znaczne braki występują w wyposażeniu w szafki dla prowadzonych w klubach punktów bibliotecznych. W dwóch klubach działają Gminne Ośrodki Propagandy Partyjnej. Ogólna liczba zatrudnionych wynosi 303 osoby, w tym 38 osób personelu etatowego związanego z działalnością podstawową i 260 osób zatrudnionych w klubach, kioskach, sklepach. Większość pracowników posiada wykształcenie tylko podstawowe / wszyscy gospodarze klubów /. Doskonaleniem kadry objęci są przede wszystkim gospodarze klubów, którzy przechodzą przeszkolenie uczestnicząc w seminariach szkoleniowych organizowanych przez Wojewódzki Dom Kultury oraz na kursach na Uniwersytecie Ludowym w Gardzienicach.

Program na lata 1976 - 1980

W tym okresie zakłada się wzrost rozprowadzenia prasy o 100 egz. na 1000 mieszkańców. Przewiduje się, że już w 1976 r. do każdej miejscowości województwa docierać będą podstawowe dzienniki takie jak: Trybuna Ludu i Sztandar Ludu.

W zakresie rozwoju sieci placówek upowszechnienia prasy nastąpi zwiększenie ilości punktów rozpowszechniania prasy o 30, w tym uruchomienie 5 klubów. Kluby te zostaną zlokalizowane między innymi przy Domu Kultury w Łosicach i Międzyrzeczu Podlaskim oraz przy Wojewódzkim Domu Kultury w Białej Podlaskiej.

Jednocześnie zakłada się uruchomienie Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki i Salonu Wydawniczego na terenie miasta Biała Podlaska.

Dalszym usprawnieniem w dziedzinie upowszechnienia prasy będzie zorganizowanie w klubach Gminnych Ośrodków Propagandy Partyjnej /Łosice, Czemierniki, Kąkolewnica, Wołyń/. Przewiduje się, że w każdym klubie zorganizowane będą również punkty biblioteczne. Wszyscy gospodarze klubów zostaną objęci systematycznym planowym szkoleniem w zakresie popularyzacji czytelnictwa prasy i książki.

Planowania na lata 1981 - 1990

Nastąpi dalsze nasycenie środowisk w prasę, które wyrażać się będzie wskaźnikiem 1 egz. na jednego mieszkańca.

zakłada się:

znaczące usprawnienie ekspedycji prasy poprzez wprowadzenie mechanizacji /taśmociągi, teleksy/,
wybudowanie nowego obiektu magazynowo-biurowego dla oddz.rej. w Białej Podlaskiej,

wyposażenie wszystkich klubów w najnowszy sprzęt audiowizualny,
powiększenie liczby punktów udostępnienia prasy - 60.

Realizacji podjętych zadań w dziedzinie upowszechniania prasy przewiduje się znaczny udział innych placówek kulturalno-wychowawczych, współpraca z którymi powinna doprowadzić do pełnego zrealizowania zaprogramowanych przedsięwzięć.

ROZDZIAŁ VI

DOMY KULTURY, OŚRODKI KLUBY, ŚWIETLICE

Placówki kulturalno-wychowawcze stanowią istotne ogniwo w systemie upowszechniania kultury; najbardziej zbliżone do odbiorcy, umożliwiają ogromnej rzeszy społeczeństwa bezpośredni kontakt z twórczością kulturalną i uczestnictwo w kulturze.

Województwo białskopodlaskie posiada gęstą sieć placówek kulturalno-wychowawczych o zróżnicowanym profilu działania, a praca ich podporządkowana jest głównemu celowi, jakim jest upowszechnianie i tworzenie nowej socjalistycznej kultury.

Ze względu na rolniczy charakter województwa działalność kulturalna koncentruje się w środowisku wiejskim, uwzględniając również konieczność wejścia w środowisko robotnicze większych ośrodków przemysłowych i skupisk miejskich.

Działalność ta prowadzona jest w oparciu o Wojewódzki Dom Kultury i jego filie w Parczewie, Łosicach i Radzynie. Wiejskie kluby "Ruch", "Rolnika" i "Ogrodnika", świetlice, Gminne Ośrodki Kultury, biblioteki, muzea, kina, placówki związkowe i spółdzielcze, przyszkolne ośrodki kultury, a także społeczny ruch kulturalny w postaci zespołów artystycznych i regionalnych stowarzyszeń społeczno-kulturalnych.

Stan ten nie odpowiada aktualnym wymogom i potrzebom środowiska. Wojewódzki Dom Kultury jako placówka wiodąca posiada - po zakończeniu remontu kapitalnego w 1975 r. - dobre warunki do sześcustronnej działalności kulturalnej w mieście i województwie. Baza lokalowa oraz wyposażenie w sprzęt Łosickiego Domu Kultury są dobre.

zakończeniu w 1976 r. remontu kapitałnego Radzyńskiego
mu Kultury, zostaną również zapewnione dobre warunki do
prawidłowego funkcjonowania placówki. Słabe warunki posiada
arczewski Dom Kultury, nie gwarantują one dobrej pracy
mieście i środowisku wiejskim; część pracy tej przejmie
Jewódzki Dom Kultury. W aktualnym podziale administracyj-
m większość gmin nie posiada Gminnych Ośrodków Kultury,
na 11 GOK działających - 5 / Janów Podlaski, Platerów, Ko-
ń, Tucznia, Ulan Majorat/ ma dobre warunki. W trzech działa-
cych Wiejskich Domach Kultury / Dańce, Wisznice, Rossosz/
posażenie i baza lokalowa są tylko dostateczne. Ilość tych
acówek jest niewystarczająca. Również źle przedstawia się
tuacja Wiejskich Klubów Kultury. Około 40% tych placówek
acuje w prymitywnych jednoizbowych pomieszczeniach. Gene-
alnym problemem utrudniającym należyte prowadzenie działal-
ści kulturalno-wychowawczej jest zjawisko znikomej stabil-
ści kulturalnej kadry placówek i brak przygotowania facho-
go /specjalistycznego/.
dra WDK, placówki wiodącej, w większości posiada przygoto-
nie specjalistyczne. Niemniej jednak odczuwa się zapotrzebo-
nie na specjalistów z dziedziny muzyki, teatru, wokalisty-
. Zatrudnienie wymienionych specjalistów zabezpieczy w peł-
realizację zadań wynikających ze statutu placówki.
Większe zapotrzebowanie na kadrę istnieje przede wszystkim
Gminnych Ośrodkach Kultury, Wiejskich Domach Kultury, świe-
lcach i klubach kultury.
chodzi konieczność opracowania w najbliższym okresie wspól-
e ze Strażą Pożarną i naczelnikami gmin programu przystoso-
nia remiz-świetlic na siedziby wiejskich domów kultury lub
ubów kultury.
wsze warunki posiadają takie placówki związków zawodowych
spółdzielczych, jak: Klub "Piast", "Kolejarz", "Spółdziel-
. Placówki tego pionu ukierunkowują przeważnie swoje działa-
a na amatorski ruch artystyczny i organizację wypoczynku dla
acowników.
szkolne ośrodki pracy kulturalno-wychowawczej stanowią
pełnienie sieci podstawowych placówek kulturalnych w środo-
sku wiejskim. Placówki kulturalno-wychowawcze spełniają 2
adnicze funkcje: upowszechnienia i współtworzenia kultury.

Rozwój ich wynika z zapotrzebowań społecznych poszczególnych środowisk. W aktualnym układzie organizacyjnym placówek kulturalno-wychowawczych wiodącą rolę spełniać będzie WDK i jego filie oraz Gminne Ośrodki Kultury.

Wojewódzki Dom Kultury

Działania WDK jako placówki wiodącej wobec placówek merytorycznie podległych zmierzać będą w kierunku:

- a/ organizowania i wdrażania systemu zintegrowanego działania, wypracowywania zasad powstawania i realizowania wspólnych programów upowszechniania kultury,
- b/ wypracowania metod i korygowania działań - analiza środowisk i potrzeb grup społecznych - prace badawcze, których wyniki będą podstawową do podejmowania działań,
- c/ organizowania i wprowadzania systemu informacji i kontaktów celem stworzenia podstaw do programowania i podejmowania działań najbardziej racjonalnych i skutecznych,
- d/ stworzenia warunków do szerokiego uczestnictwa w korzystaniu i tworzeniu wartości kulturalnych,
- e/ profilowania pracy filii WDK /miejskie domy kultury/ stanowiących bezpośrednią płaszczyznę zamierzeń WDK i działań metodycznych, których efektem będzie aktywizacja społeczno-kulturalna społeczeństwa,
- f/ wypracowania nowoczesnych metod i form pracy oraz wprowadzania ich do pracy placówek kulturalno-wychowawczych, doskonalenia kadry i działaczy ruchu społeczno-kulturalnego / rolę tę pełnić będzie przede wszystkim dział doskonalenia kadr WDK/,
- g/ stworzenie jednolitego systemu poradnictwa i informacji w oparciu o bibliotekę specjalistyczną WDK, bazę poligraficzną i Ośrodek pomocy audiowizualnych,
- h/ doprowadzenia w oparciu o istniejące akty normatywne i porozumienia do jednolitego systemu organizacyjnego w kwestii merytorycznej wobec wszystkich placówek,
- i/ pełna korekta działalności poprzez badania poprawności merytorycznej podejmowanych przez placówki działań,
- j/ wnioskowania w sprawach zgodności zamierzeń programowych podejmowanych przez placówki z posiadaną przez nie bazą materialną.

Rozwój działalności WDK wymaga odpowiednich rozwiązań organizacyjno-inwestycyjnych. Stworzona będzie, a później rozbudowana - baza poligraficzna oraz ośrodek pomocy audiowizualnej. Rozszerzone zostaną zbiory repertuarowo-metodyczne. Przedsięwzięcia te w przyszłości będą oparte o dostatecznie dużą i dostosowaną do potrzeb bazę lokalową, w związku z tym planach inwestycyjnych należy przewidzieć budowę WDK.

Gminne Ośrodki Kultury

W kompleksowym programie Gminnego Ośrodka Kultury szczególne miejsce zajmują zadania w zakresie upowszechniania sztuki, rozwijania społecznego ruchu artystycznego, ożywienia i utrwalenia dorobku sztuki ludowej. Wszystkie te zadania muszą zaspokajać potrzeby i rozwijać zainteresowania różnych grup społecznych i zawodowych. GOK - winne skupić pod jednym kierownictwem domy kultury, gminne biblioteki publiczne. Jedną z podstawowych funkcji GOK będzie zapewnienie pomocy i opieki merytorycznej placówkom kulturalno-wychowawczym innych pionów organizacyjnych, np. klubom kultury i świetlicom zakładowym. Każdy GOK będzie posiadać stałą formację kulturalną oraz prowadzić kalendarz imprez, rozszerzony o wycieczki turystyczne, zawody i rozgrywki sportowe. GOK-i staną się ośrodkami aktualnej i pełnej informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie, a także będą zaznajamiać mieszkańców z problemami własnego regionu, a szczególnie gminy. Wszystkie GOK-i prowadzić będą zajęcia w zespołach takich, jak: kółko farciarstwo, strzelectwo, modelarstwo, fotografia, muzyka, taniec, teatr, w zależności od zapotrzebowania i wykształcenia kadr specjalistycznych, a także spotkania z dziennikarzami, przedstawicielami wojska, naukowcami, itp. W roku 1975 powołano Gminne Ośrodki Kultury w Kodniu, Janowie Podlaskim, Tucznem, Kornicy, Ulanie Majoracie, Wohyniu, Czernikach, Platerowie, Łomazach, Siemieniu i Piszczacu. W latach 1976-80 GOK-i zostaną powołane w Międzyrzeczu Podlaskim, Wlewnicy, Sarnakach, Milanowie, Terespolu, Hannie. W pozostałych gminach powołanie GOK-ów nastąpi po roku 1980 /na bazie wybudowanych domów kultury/.

Placówki związkowe, spółdzielcze, organizacji społecznych

Działalność kulturalno-wychowawczą, której założeniem jest integracja środowiska, prowadzą placówki związkowe, spółdzielcze, organizacji społecznych, kluby i świetlice. Ich rozwój wiąże się bezpośrednio z rozwojem przemysłu, budownictwa mieszkaniowego i intensyfikacją działalności organizacji społecznych. Realizując zadania programowe, placówki te winny rozszerzać zasięg i przyciągnąć jak najszersze rzesze ludzi pracy /szczególnie młodzież/, stworzyć im lepsze warunki do współuczestnictwa w życiu kulturalnym i społeczno-zawodowym. W placówkach związkowych doniosłą rolę spełnia wszelkie działanie zmierzające do stworzenia warunków samokształcenia ludzi pracy, jak też do czynnego wypoczynku. Placówki kulturalno-wychowawcze służyły również rozwojowi spółdzielczości, a wśród nich placówki osiedlowe, mającej największą szansę stwarzania mieszkańcom miast warunków do zaspokajania indywidualnych zainteresowań i potrzeb kulturalnych.

Rejonowe Kluby Kultury

Najbardziej popularnymi placówkami kulturalno-wychowawczymi na wsi są kluby kultury prowadzone przez "Ruch", WZGS, Rejonową Spółdzielnię Ogrodniczą. Są one miejscem popularyzacji czytelnictwa, miejscem działalności organizacji społecznych, spotkań z ciekawymi ludźmi i kontaktów towarzyskich. Funkcję taką będzie spełniać w oparciu o odpowiednią bazę lokalową i wyposażenie. Na terenie województwa białkopodlaskiego działa obecnie 171 rejonowych domów kultury, nie wszędzie jednak baza lokalowa i wyposażenie są wystarczające. W związku z tym już obecnie zachodzi potrzeba dokonania niezbędnych remontów i adaptacji istniejących placówek. Lokalizacja klubów winna być we wszystkich miejscowościach od 200 do 500 mieszkańców. Zachodzi potrzeba podjęcia działań, które doprowadziłyby do większej niż dotychczas partycypacji w kosztach organizacji klubów, ich funkcjonowaniu /patronaty/, samorządowych jednostek gospodarczych i organizacji społecznych. Rozwój ilościowy klubów powinien przebiegać następująco:

W latach 76 - 80 do 190
W latach 81 - 90 do 210

ROZDZIAŁ VII

UPOWSZECHNIANIE PLASTYKI

Plastyka jest dziedziną sztuki, która w różnych formach dociera do szerokich kręgów społeczeństwa.

W upowszechnianiu plastyki podstawowym celem jest i nadal będzie maksymalnie pełne wyrobienie zmysłu estetycznego społeczeństwa. Koniecznością jest także rozwiązanie problematyki upowszechnienia i tworzenia dóbr kultury plastycznej. Trafność tych realizacji jest uzależniona od sprawności, selektywności i masowości działania w pracy upowszechnieniowej. Obok plastyki zawodowej zjawiskiem coraz bardziej ważkim jest ruch artystów amatorów grupujących się w ogniskach plastycznych, domach kultury, spontanicznie organizujący się w środowiskach robotniczych. Ruch ten będzie wymagać przygotowania pewnej liczby artystów do roli instruktorów malarstwa i rzeźby oraz rozwoju przemysłu materiałów artystycznych.

Wystawiennictwo i działalność oświatowa

Wiodącym pionem resortu kultury w upowszechnianiu plastyki są biura wystaw artystycznych. W województwie naszym BWA powstało z chwilą wyremontowania i oddania do użytku "szyi" wjazdowej przy wieży zamkowej. Do tego czasu funkcję tę będzie pełnić delegatura BWA, która, niestety, nie ma odpowiedniego wyposażenia i warunków lokalowych gwarantujących wzmożenie i rozszerzenie zakresu działania. Posiadamy 6 punktów wystawienniczych. Obecnie delegatura, /a później BWA/, zakładając szerokie upowszechnienie plastyki, powinna skupiać wokół siebie

działalność instytucji, stowarzyszeń i organizacji zajmujących się tym zagadnieniem. Winna oprzeć swoją pracę o bardzo ścisłe współdziałanie z ZPAP, a po stronie działalności oświatowej z placówkami oświatowymi i wychowawczymi. Ponadto BWA prowadzić będzie samodzielnie funkcję badawczą współczesnych zjawisk plastycznych zachodzących przede wszystkim w lokalnym środowisku, a także rozszerzy działalność informacyjną dla prasy i innych Ośrodków masowego przekazu. W miastach województwa bądź w większych gminach organizować się będzie punkty wystawiennicze w miarę istniejącego potencjału kadrowego i transportu oraz możliwości uzyskiwania zestawów dzieł sztuki z CBWA. Otwarcie wystawy w każdym z tych ośrodków łączone będzie z określoną formą pracy oświatowej. Muzea - placówki prowadzące profesjonalną działalność upowszechnieniową w zakresie sztuki, gromadzą własne zbiory, między innymi w aspekcie tworzenia stałych ekspozycji.

ROZDZIAŁ VIII

UPOWSZECHNIANIE KULTURY TEATRALNEJ

Teatr mimo istotnych przekształceń pod wpływem rozwoju środków masowego komunikowania pozostanie nadal skutecznym środkiem oddziaływania na świadomość ludzi, na ich postawy i aktywności społecznej. W województwie białskopodlaskim na bazie WDK działa Teatr Ziemi Podlaskiej, który w tym roku obchodzić będzie 30-lecie swego istnienia. Na terenie województwa działa około 30 teatrów amatorskich, które propagują swą twórczość w środowisku robotniczym, chłopskim, młodzieżowym. Działanie tych teatrów nie zaspokaja potrzeb województwa.

Upowszechnieniem kultury teatralnej w województwie zajmuje się teatr dramatyczny im. J. Osterwy w Lublinie, Teatr Muzyczny i Operetka Lubelska, Teatr Lalki i Aktora oraz WPiA.

W/w teatry docierają jednak tylko do miast. Środowisko wiejskie odczuwa wyraźny niedosyt w tym zakresie, dlatego zaspokajanie tych potrzeb będzie w gestii Teatru Ziemi Podlaskiej działającego przy WDK.

W dalszym rozwoju teatru amatorskiego sprawą ważną będzie dobieranie repertuaru wśród sztuk krajów socjalistycznych i najcenniejszych pozycji dramaturgii światowej. Jednym z ważnych zadań resortu będzie utrzymanie klimatu sprzyjającego rozwojowi twórczości podejmującej problemy istotne dla socjalistycznej rzeczywistości. Troska o repertuar współczesny, zwłaszcza polski, nie może oznaczać od wrotu od klasyki.

Ta część repertuaru teatralnego cieszy się zresztą największym zainteresowaniem widza.

Oddzielne zagadnienie to rozwój repertuaru dla widza dziecięcego i młodzieżowego. Działalność 3 teatrzyków lalkowych na terenie województwa tylko w minimalnym stopniu zaspokaja potrzeby w tym zakresie. Konieczne jest pozyskanie kilku wykwalifikowanych reżyserów, którzy kierowaliby umiejętnie kulturą teatralną w województwie. Z każdym rokiem wzrasta zapotrzebowanie na repertuar najbardziej popularny, na gatunki komediowe, rozrywkę, zwłaszcza na typ widowisk plenerowych, a zatem teatr nie może zachować się biernie, program jego działania musi być atrakcyjny i ofensywny.

ROZDZIAŁ IX

UPOWSZECHNIANIE MUZYKI I SZKOLNICTWA ARTYSTYCZNEGO

Upowszechnieniem kultury muzycznej wśród społeczeństwa naszego województwa zajmować się będą szkoły, ogniska muzyczne, kluby, świetlice, towarzystwa muzyczne oraz amatorskie zespoły artystyczne. W latach 1976-80 zostanie nawiązany stały kontakt z takimi ośrodkami kulturalnymi, jak Warszawa czy Lublin. Imprezy muzyczne regionu będą wspomagane zawodowymi artystami. Obecny stan upowszechnienia kultury muzycznej jest niezadowolający. W latach 1976 - 80 powstanie Państwowa Szkoła Muzyczna II stopnia, Ognisko Państwowe w Białej Podlaskiej zostanie przemianowane na społeczne. W latach 1976-80 zostaną powołane Państwowe Ogniska Muzyczne w Łosicach, Parczewie, Międzyrzecu i Radzyniu. Społeczne Ogniska Muzyczne zostaną powołane w Terespolu, Janowie Podlaskim, Wisznicach, Skawaty-
czach, Platerowie i Sarnakach. W roku 1978 zostanie powołane Pomaturalne Studium Kulturalno-Wychowawcze z kierunkiem muzycznym.

Inspektorzy szkół i ognisk muzycznych zobowiązani będą do prowadzenia małych form muzycznych w domach kultury, świetlicach i klubach.

Do roku 1978 zostanie dokonana weryfikacja wszystkich zespołów muzycznych pod kątem prezentowanego poziomu artystycznego i repertuaru. Stowarzyszenia muzyczne, ogniska muzyczne i szkoły obejmą patronat nad amatorskimi zespołami.

w latach 1976-80 w kalendarzu imprez znajdą stałe miejsce koncerty muzyki poważnej.

Jednym z głównych zadań w upowszechnianiu kultury muzycznej będzie zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanej kadry muzycznej. Wymaga to tworzenia warunków sprzyjających powstaniu różnorodnych inicjatyw oraz różnych metod pracy z kadrami. Wymaga to zatrudnienia 8 specjalistów muzycznych w latach 1976-80 i 14 w latach późniejszych.

ROZDZIAŁ X

UPOWSZECHNIANIE FILMU

Film jest jedną z najbardziej masowych form przekazu wartości funkcyjnych we współczesnej kulturze; jednocześnie ze względu na walory artystyczno-poznawcze i rekreacyjne stanowi samodzielną wartość kulturową. Jako środek przekazu określonych wartości może i powinien być wykorzystany w całości pracy kulturalno-oświatowej; jako wartość samodzielna wymaga wsparcia systematyczną działalnością dydaktyczno-interpretacyjną.

Osiągnięcie właściwych wyników w pracy kulturalno-oświatowej z wykorzystaniem filmu, jak i pracy z filmem, uwarunkowane jest poziomem ideowo-artystycznym rozprowadzanego repertuaru, a z drugiej strony sprawnością systemu upowszechniania. System ten opiera się o działalność telewizji i instytucji powołanych do upowszechniania filmu w drodze bezpośredniej projekcji z taśmą filmu. Tego rodzaju działalność prowadzą dla naszego województwa: Okręgowe Przedsiębiorstwo Rozpowszechniania Filmów w Lublinie, Spółdzielnia "Zorza" mająca sieć kin ruchomych oraz Związki Zawodowe. Obowiązek prowadzenia działalności dydaktyczno-interpretatorskiej poprzez system prelekcji, dyskusji itp. przejęły w dużej mierze organizacje młodzieżowe, domy kultury i dyskusyjne kluby filmowe. Poziom upowszechnienia filmów w województwie białskopodlaskim na tle średnich krajowych jest niezadowalający. Liczba widzów na 1000 mieszkańców w kraju w 1975 r. wynosiła 3.820, a w województwie białskopodlaskim 2.399.

W miastach wskaźnik widzów na 1000 mieszkańców kształtuje się na poziomie średnich wskaźników w kraju /6.866/, natomiast na wsi jest znacznie niższy /w woj. białkopodlaskim 598, w kraju średnio 1.144/. Ważnym czynnikiem wpływającym na wskaźnik widzów na 1000 mieszkańców jest ilość miejsc w kinach miejskich. W województwie białkopodlaskim wskaźniki te wynoszą odpowiednio 27,5 w mieście i 11,5 na wsi. Stosunkowo wysoki wskaźnik miejsc kinowych występuje w Łosicach - 65, dość wysoki w Radzynie, Parczewie, Terespolu /33-34/.

W Białej Podlaskiej wskaźnik ten wynosi 26,7 a w Międzyrzeczu Podlaskim 18,7. Drugim ważnym czynnikiem wpływającym na niski wskaźnik widzów na 100 mieszkańców jest stan techniczny kin wiejskich oraz brak punktów wyświetlania w 16 gminach. Te elementy spowodowały, że na terenie woj. białkopodlaskiego spadek liczbowy widzów na przestrzeni ostatnich 10-ciu lat wyniósł około 52%.

Duży udział w tym procesie odegrały decyzje o likwidacji kin ruchomych.

Trzecim czynnikiem wywierającym istotny wpływ na wskaźnik upowszechnienia filmów jest standard posiadanych kin, szczególnie miejskich. Trudno liczyć na frekwencję w zimnych lub niedogrzanych salach, a nieestetyczne otoczenie i brak wystroju wewnątrz /począwszy od hallu kinowego/ to następne ważne elementy, które zamiast przyciągać - odstraszały widza kinowego.

Czynnikami mającym wpływ na częstotliwość chodzenia do kina przeciętnego mieszkańca województwa, jest sieć kin i jej przestrzenne rozmieszczenie. Na terenie województwa działają tylko dwa kina I kat.: w Białej Podlaskiej i w Radzynie. Ogólna liczba miejsc w kinach jest zbyt mała, szczególnie w Międzyrzeczu i w Białej Podlaskiej. Brak inwestycji kinowych w woj. białkopodlaskim /poza kinem "Merkury" w Białej Podlaskiej stworzył sytuację przypadkowych sal kinowych. Takie pomieszczenia z płaską podłogą, pozbawione urządzeń wentylacyjnych i zaciemniających okna, tymczasowo przekazane na sale kinowe, przez lata pełnią funkcję bez żadnych zmian adaptacyjnych. Wynika to m.in. stąd, że na terenie województwa nie ma ani jednego kina letniego.

Zgodnie z założeniami sieć kin stałych i ruchomych na taśmie 16 mm będzie stopniowo likwidowana. Kina lat 70-tych to kina na taśmie 35 mm, z atrakcyjnym widowiskowym repertuarem. Na wsi małe i średnie kino-kluby, oferujące oprócz filmu - prelekcje i spotkania autorskie. Pomyślne założenia programowe dla całego kraju, ocena dotychczasowych warunków pracy kin, społecznego zapotrzebowania, składnia do przedstawienia konkretnych postulatów dotyczących modernizacji bądź uzupełnienia sieci kin.

Przedstawione wyżej wskaźniki upowszechnienia kultury filmowej oraz czynniki warunkujące kierunki działania, których realizacja zabezpieczy odpowiedni rozwój w tym zakresie.

Należą do nich:

- a/ szybki wzrost usług kinowych na wsi, szczególnie w ośrodkach gminnych,
- b/ modernizacja istniejącej sieci kin miejskich,
- c/ rozwój ilościowy sieci kin - uwzględnienie właściwego kierunku przestrzennego,
- d/ rozwój sieci kin letnich,
- e/ poprawa organizacji pracy w kinach,
- f/ rozszerzenie istniejących form działalności kinowej i promowanie nowych.

Rozwój kin na wsi

Zakłada się uruchomienie 3 kin objazdowych na kinowozach "Nysa" lub "Żuk". Zorganizowanie sieci kin objazdowych na taśmie 35 mm powinno zabezpieczyć stałe seanse kin objazdowych, minimum raz w tygodniu w każdej z 12 gmin nie posiadających kin. Kina te zapewniają, iż repertuar premierowy będzie docierać z maksymalnym opóźnieniem 6 m-cy w stosunku do kin I kat. /aktualnie 12-tu m-cy/. Realizacja tego przedsięwzięcia będzie wymagała ze strony OPRF zabezpieczenia środków transportu i aparatury do wyświetlania oraz załogi operatorskiej; ze strony władz terenowych zabezpieczenia sal do wyświetlania wraz z wyposażeniem.

Zakłada się również organizację kin stałych w siedzibach gmin i miejscowościach posiadających sale widowiskowe.

Głównym efektem powyższych zamierzeń powinno być poprawienie wskaźnika widzów na 1000 mieszkańców wsi - z 598 w roku 1975 do 938 w roku 1978.

Modernizacja kin miejskich

Remontu kapitalnego wraz z modernizacją wymagają kina w Międzyrzeczu i Parczewie. W Radzynie kapitalny remont kina zakończony został w końcu września 1975 roku. W bieżącym roku zakończony zostanie remont w Terespolu. W międzyrzeczu Podlaskim radykalnie zmieniają się warunki po przeniesieniu kina w roku 1977 do budowanego obecnie domu kultury. OPRF partycypuje w kosztach budowy tego obiektu.

Kino "Wrzos" w Parczewie zostanie zmodernizowane do 1980 r.

Sieć kin i jej rozmieszczenie

Niedostateczna jest liczba miejsc kinowych w Międzyrzeczu i Białej Podlaskiej. W Międzyrzeczu, po przeniesieniu do nowego obiektu, wskaźnik na 1000 mieszkańców wzrośnie do ok. 31, a w Białej Podlaskiej, po uruchomieniu kina letniego i kina w AWF oraz w domu kultury ZPW "Bławena", wskaźnik ten wzrośnie w roku 1977 do ok. 55. Tak więc pod względem wskaźnika miejsc kinowych na 1000 mieszkańców już w roku 1977 we wszystkich miastach woj. białoskopodlaskiego osiągnie się poziom od założonego w uchwale Nr 87/75 Rady Ministrów w Sprawie Rozwoju Kinematografii na rok 1990.

Kino letnie

W celu zwiększenia frekwencji w okresie letnim widzimy konieczność uruchomienia kina letniego w Białej Podlaskiej /po zagospodarowaniu amfiteatru/, a po 1980 w miejscowościach letniskowych: Serpelice, Neple, Gnojno, Białka.

Nakłady i wyniki

Przedstawione w niniejszym programie niezbędne potrzeby w zakresie nakładów na remonty i modernizację oraz partycypację w kosztach budowy nowych obiektów zamykają się łącznie kwotą 185 mln zł. Efekt tych nakładów, z wyjątkiem kina w Parczewie

oraz 2 kin wiejskich, uzyska się w latach 1970-1979. Liczba widzów wzrośnie o około 32%; wielkość wpływów ulegnie zwiększeniu o około 46%. Wysokie wskaźniki w zakresie wzrostu usług, poza efektami związanymi z poprawą bazy technicznej wyświetlania, będą efektami wynikającymi w znacznej mierze z tytułu:

- oprawy organizacji pracy w kinach, szczególnie w zakresie organizacji widowisk,
- dalszej poprawy na odcinku wykorzystania kopii filmowych.

Upowszechnienie kultury filmowej

Zasadniczym celem działalności kin jest i będzie zapewnienie rozrywki i wypoczynku. Jednocześnie w związku z rosnącymi aspiracjami kulturalnymi społeczeństwa - rosnąć będzie zapotrzebowanie na filmy o szczególnych walorach artystycznych.

Jest to pierwszy warunek obligujący placówki upowszechniające film do prowadzenia systematycznej działalności dydaktyczno-interpretacyjnej, drugim warunkiem jest obowiązek wychowania wrażliwego odbiorcy dóbr kulturalnych, w tym odbiorcy sztuki filmowej.

Filmy o szczególnych walorach artystycznych - reprezentujących nowe, odkrywcze środki wyrazu - wykorzystywane będą w działalności studyjnej w kinach studyjnych /AWF/, w placówkach prowadzących dni studyjne oraz w dyskusyjnych klubach filmowych.

Wzrośnie również ranga filmu jako instrumentu oddziaływania dydaktycznego, wykorzystywanego w pracy szkół i klubów.

Warunkiem powodzenia wszelkich przedsięwzięć zmierzających do właściwie pojętego upowszechnienia kultury filmowej jest przyjęcie odpowiedniej koncepcji i bieżąca koordynacja poczynąń wszystkich partnerów prowadzących tę działalność. Na nim też spoczywają główne zadania koordynacyjne. Zadania te podejmuje kino wojewódzkie i większe kina miejskie.

Na szczeblu gmin działalność upowszechnienia kultury filmowej prowadzić będą GOK-i w ramach programu działania. Podjęcie tych zadań wiąże się z koniecznością systematycznego podwyż-

-szenia kwalifikacji kadry kierowniczej kin, zarówno w zakresie wiedzy ogólnej jak i zawodowej.

W celu odpowiedniego wykorzystania filmu jako gałęzi sztuki, ustala się następujące zadania na okres 1976-1980:

- 1/ Wstrzymać należy proces likwidacji placówek studyjnych, "dni studyjnych". Jako zasadę przyjmuje się organizowanie placówek studyjnych przy kinach miejskich i domach kultury.
- 2/ W miarę istniejących możliwości dążyć do rozszerzenia sieci dyskusyjnych klubów filmowych, przyjmując jako prawidłowość "przechodzenie" w pracy z filmem od formy kina studyjnego do formy DKF.
- 3/ OPRF jako placówka odpowiedzialna za koordynację działalności upowszechnieniowej usprawni pracę odpowiednich działów, a przede wszystkim przyjmie obowiązki bieżącej koordynacji i kontroli działalności studyjnej - wypracuje formy efektywnego działania i współdziałania w tej dziedzinie z ZW TWP, RW SZMP, WRZZ, KOiW.
- 4/ OPRF wspólnie z WDK, ZW TWP wypracuje jednolity system szkolenia i weryfikacji kadry prelegenckiej prowadzącej działalność studyjną.
- 5/ OPRF utworzy wydzieloną filmotekę, obejmującą filmy szczególnie reprezentatywne dla poszczególnych etapów rozwoju sztuki filmowej.
- 6/ OPRF, domy kultury i organizacje młodzieżowe zorganizują przy placówkach studyjnych księgozbiory obejmujące pozycje z zakresu wiedzy o filmie.
- 7/ AWF i WZU uruchomi kino studyjne przy AWF w Białej Podlaskiej jako wyspecjalizowaną placówkę filmową, pracującą w oparciu o repertuar mający wybitne walory poznawcze. Pracę tej placówki powiąże się z działalnością odczytową.
- 8/ Opierając się na doświadczeniu 1975 roku wprowadzi się na stałe w m-cu wrześniu imprezę o zasięgu wojewódzkim - Białkopodlaską Jesień filmową - stale doskonalać jej formy. Imprezy organizowana będzie przy współudziale OPRF oraz KOiW, WDK, ZW TWP, WRZZ, WR SZMP, ZW TPRP w Białej Podlaskiej.

- 8/ Problemem wykorzystania filmu w pracy oświatowej zainteresuje się nauczycieli i pracowników domów kultury poprzez "Studium Wiedzy o Filmie", seminaria szkoleniowe organizowane przy współudziale Kuratorium Oświaty i Wychowania, itp.

Rozpowszechnienie filmów w województwie białskopodlaskim
na lata 1980-1990

Nastąpi wstrzymanie ubytku sieci kin w ośrodkach miejskich drogą inwestycji, remontów i modernizacji istniejących obiektów. Na wsi stopniowe rozwiązanie problemu nastąpi poprzez stworzenie odpowiedniej liczby kompleksowych placówek kulturalnych prowadzących również stałą działalność kinową. Jedyna realna i racjonalna jest lokalizacja kin wiejskich w wielofunkcyjnych, nowocześnie wyposażonych obiektach kulturalnych. Te działania, wsparte konsekwentną troską o atrakcyjność repertuaru, powinny przynieść w efekcie zwiększenie liczby widzów. Zachodzi konieczność budowy GOK-ów z pomieszczeniami kina w następujących miejscowościach:

- 1/ Łomazy
- 2/ Horodyszcze
- 3/ Swory
- 4/ Chmielów
- 5/ Wisznice
- 6/ Leśna Podlaska
- 7/ Rokitno
- 8/ Zalesie

a/ Koszt budowy GOK około 15 mln zł

b/ OPRF w Lublinie partycypowałby w formie wyposażenia technicznego.

- Budowa pawilonów letnich do wyświetlania filmów w miejscowościach letniskowych.
- Modernizacja kin i dostosowanie ich do roli ośrodków upowszechniania kultury filmowej.
- Wyposażenie istniejących kin ruchomych w samochody "Nysa" lub "Żuż" i zaopatrzenie ich w aparaturę 35 mm.

Zakłada się również stworzenie i rozwijanie ogólnokrajowej informacji wideofonicznej opartej na filmowym formacie 8 mm, z której korzystać będą punkty wyświetlania w szkołach, gminnych ośrodkach kultury, przyzakładowych ośrodkach szkoleniowych, przedsiębiorstwach przemysłowych, klubach "Ruch" i innych tego rodzaju placówkach.

Niezwykle ważną rolę w upowszechnianiu filmów będzie nadal odgrywać społeczny ruch filmowy. Stał się on obecnie zjawiskiem o dużym znaczeniu i poważnej skali oddziaływania.

Kina studyjne mają znaczny dorobek w popularyzacji repertuaru problemowego. Dyskusyjne kluby filmowe i akademie filmowe działające w różnych środowiskach młodzieżowych należą do najbardziej aktywnych form uczestnictwa w kulturze. Należy te cenne inicjatywy rozwijać i utrzymywać, dążąc do pełniejszej koordynacji merytoryczno-programowej wszystkich związanych z tym poczyną.

Jest to jeden z podstawowych warunków bardziej aktywnej działalności w tej dziedzinie.

ROZDZIAŁ XI

MUZEA I OCHRONA ZABYTKÓW

a/ Muzealnictwo

Współczesne muzea poprzez swe wielokrotne działania: gromadzenie, przechowywanie, konserwację, naukowe opracowanie i szerokie upowszechnianie dóbr kultury, poprzez dokumentację współczesności, odgrywają istotną rolę w realizacji programu oświatowo-dydaktycznego. Muzealnictwo spełnia i coraz większą rolę spełniać będzie w szybko rozwijających się potrzebach rekreacyjnych i turystycznych.

Województwo białskopodlaskie nie ma tradycji w tym zakresie. W okresie międzywojennym nie istniała żadna tego typu placówka na terenie obecnego województwa. Muzeum w Białej Podlaskiej powstało dopiero w roku 1966, a muzeum biograficzne im. J.I. Kraszewskiego w Romanowie - w roku 1962.

Aktualną sytuację muzealnictwa przedstawia tabela Nr 2.

Muzeum Okręgowe nie dysponuje wyodrębnionymi magazynami zbiorów, przechowując eksponaty w pomieszczeniu biurowym i gospodarczym. Brak jest urządzeń sanitarnych dla zwiedzających, a stan obiektów nie spełnia wymogów konserwatorskich i bezpieczeństwa.

Punkt muzealny w Łosicach zorganizowany we wrześniu 1975 r. dysponuje 4 salami, w których eksponowane są wystawy oświatowe i okolicznościowe.

Muzeum biograficzne J.I. Kraszewskiego w Romanowie zajmuje samodzielny obiekt /zabytkowy dwór murowany/ położony w parku:

dysponuje salą odczytową, wykorzystywaną również do wystaw zmiennych.

W stopniu zadawalającym muzea wyposażone są w sprzęt fotograficzny, audiowizualny i techniczny.

Na terenie województwa istnieją 22 Izby Pamięci Narodowej zorganizowane w szkołach. Gromadzą one pamiątki i dokumenty przeszłości, przedmioty kultury materialnej wsi oraz gromadzą dokumentację współczesności.

Główny kierunek działania koncentrować się będzie na n/w zasadniczych problemach:

1. umocnieniu organizacyjnym Muzeum w Białej Podlaskiej i Romanowie,
2. wprowadzeniu procesu specjalizacji Muzeum w Białej Podlaskiej /kultura materialna i duchowa Podlasia, galeria "Koń w sztuce", historia regionu/,
3. zorganizowaniu skansenu obejmującego wartościowe obiekty budownictwa drewnianego z terenu województwa - w opłaceniu z funkcjami turystyczno-rekreacyjnymi,
4. tworzeniu w uzasadnionych przypadkach nowych placówek lub punktów muzealnych /Łosice, Międzyrzec, Janów Podlaski, Parczew, Jabłoń/.

W jeszcze większym stopniu uwzględnione będzie:

- eksponowanie - na miejscu i placówkach w terenie wystaw czasowych i okolicznościowych, łączonych z prelekcjami i innymi nowoczesnymi formami upowszechnienia sztuki,
- gromadzenia i eksponowania zagadnień historii i postępowych tendencji rewolucyjnych Białej Podlaskiej i województwie,
- dokumentowanie i ukazywanie martyrologii mieszkańców w czasie wojny i walkę z okupantem,
- ukazywanie wybitnych postaci tej części Podlasia.

Celem zwiększenia popularyzacji wartości kulturalnych, społecznych i gospodarczych województwa, a także zbiorów i działalności muzeów, wydane będą prace popularno-naukowe dotyczące regionu, studia i materiały muzealne, jak: katalogi wystaw, przewodniki, foldery /m.in. przewodnik po miejscach pamięci narodowej/.

Realizacja zwiększonych zadań muzeów naszego regionu i umocnienie ich pozycji osiągnięte zostanie poprzez:

- a/ pozyskanie dla Muzeum Okręgowego wieży z szyją bramową zamku bialskiego, a więc pozyskanie odpowiedniej bazy lokalowej,
- b/ podniesienie kwalifikacji personelu oraz uzupełnienie kadry o niezbędnych specjalistów; pozyskiwanie absolwentów szkół wyższych poprzez fundowanie stypendiów,
- c/ zorganizowanie własnej grupy ciesielsko-konserwatorskiej do budowy i utrzymania skansenu,
- d/ rozwinięcie współpracy z innymi muzeami oraz organizacjami i stowarzyszeniami o podobnych celach /m.in. współpraca ze Stowarzyszeniem Twórców Ludowych, ZBoWiD, Ośrodkiem Naukowo-badawczym UMCS/.

Kontynuowane będą starania prowadzące do zwiększenia liczby Izb Pamięci Narodowej; pomnożenia ich zbiorów i w miarę możliwości wprowadzenia ich specjalizacji. Sfinalizowana zostanie inicjatywa utworzenia muzeów zakładowych w Bialskich Fabrykach Mebli oraz Węzle PKP Małaszewicze - obrazujących obok historii zakładów również tradycje ruchu robotniczego.

Do roku 1980 punkt muzealny w Łosicach przekształcony zostanie w muzeum regionalne. Obsada personalna wszystkich muzeów na terenie naszego województwa osiągnie 40 osób, w tym:

Muzeum Okręgowe	- 14
Skansen	- 16
Muzeum w Romanowie	- 7
Muzeum w Łosicach	- 3

Prognozy rozwojowe do 1990 r. zakładają niewielki wzrost ilościowy placówek muzealnych /Janów, Radzyń/ oraz przyrost zatrudnienia w granicach 8-10 osób. Całość wysiłków skoncentruje się na wprowadzaniu nowoczesnych i efektywniejszych form działania oraz rozwinięciu pełnej działalności pracowni naukowych i konserwatorskich zorganizowanych w pierwszym etapie.

B/ Ochrona zabytków

Na terenie województwa białskopodlaskiego znajduje się 335 zabytków ujętych w rejestrze, w tym:

- zespoły urbanistyczne - 4,
- zabytki architektury oraz budownictwa - 262,

- parki - 22,
- zabytki budownictwa ludowego - 97,

Nie są ujęte:

- stanowiska archeologiczne,
- cmentarze /zasługujące na wpisanie do rejestru/,
- pomniki,
- zabytki techniki.

Ilość pozamuzealnych zabytków ruchomych /malarstwo, rzeźba, sztuka zdobnicza itp/ określa się na około 2 tysiące. Znajdują się one głównie w kościołach.

Rozpoznanie zabytków poszczególnych rodzajów zabytków i sprawowanie nad nimi opieki jest niedostateczne. Usunięcie istniejących dysproporcji oraz pełne udokumentowanie zabytków i zapewnienie im ustawowej opieki jest podstawowym zadaniem wojewódzkiej służby konserwatorskiej.

Nie pomniejszając zainteresowania zabytkami architektury i budownictwa zakłada się odrobienie zaległości w zakresie ewidencji i ochrony zabytkowych układów urbanistycznych, parków i krajobrazowych skupis zieleni, zabytkowych cmentarzy, nagrobków i pomników, zabytków archeologii i kultury materialnej wsi.

Przewiduje się zorganizowanie służby konserwatorskiej posiadającej:

- samodzielne stanowisko Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z liczniejszą obsadą personalną i Biurem Dokumentacji Zabytków,
- specjalistyczną pracownię dokumentacji naukowo-historycznej,
- odpowiednio wysokie środki na opracowywanie systemem zleconym opinii, ekspertyz, ewidencji oraz na bezpośrednie prace konserwatorskie.

W pierwszym okresie największy nacisk położony zostanie na prace dokumentacyjno-naukowe oraz przygotowanie dokumentacji kosztorysowo-technicznych. Opracowane zostaną dokumentacje historyczno-urbanistyczne zabytkowych układów: Biała Podlaska, Czemierniki, Międzyrzec, Radzyń. Szczególną uwagę poświęci się zespołom architektonicznym usytuowanym w zabytkowych parkach, w miejscowościach: Horodyszcze, Białka, Czemierniki,

Biała Podl., Huszlew, Janów, Radzyń, Konstantynów i in.

Ochrony i zabezpieczenia wymagają pojedyncze obiekty, szczególnie nie sakralne. Cenniejsze zabytki budownictwa drewnianego zabezpieczane będą "in situ" lub przenoszone do skansenu. Wszystkie parki objęte zostaną ewidencją i systematycznie wykonywane będą ich inwentaryzacje dendrologiczne, podkłady sytuacyjno-wysokościowe i projekty konserwacji. Podobne prace prowadzone będą w miarę możliwości w odniesieniu do cmentarzy lub pojedynczych zabytkowych nagrobków.

Czynione będą starania o zorganizowanie na terenie województwa specjalistycznej grupy konserwacji zieleni. Ścisłejszy nadzór roztoczony zostanie nad pozamuzealnymi zabytkami ruchomymi, połączony z ich dokumentowaniem i konserwacją.

Niemożliwość samowystarczalności /zarówno w dziedzinie dokumentowania, projektowania i wykonawstwa/ spowoduje wzrost współpracy z pozawojewódzkimi ośrodkami naukowo-badawczymi, biurami projektowymi, przedsiębiorstwami K.K.Z. i innymi. Podobne współdziałanie występować będzie w dziedzinie finansowania prac, przez łączenie środków z budżetu centralnego, terenowego i użytkowników obiektów zabytkowych.

Roczne nakłady na prace dokumentacyjne i projektowe winne wynosić 1-1,5 mln. zł. a na prace remontowo-konserwatorskie 12-18 mln. zł. - w zależności od możliwości przerobowych. Generalną zasadą będzie pozyskanie użytkowników dla wszystkich obiektów zabytkowych.

Potrzeba przebywania w otoczeniu zabytkowym, stworzone potencjalne możliwości wykorzystania zabytków dla różnych form szeroko pojętej działalności kulturalnej, rekreacyjnej i turystycznej przesądzi o wzroście wartości zabytków. Stworzy to możliwości doboru najwłaściwszych funkcji dla obiektu zabytkowego. Przewiduje się jednocześnie wzrost ilościowy zabytków w wyniku badań naukowych, zmieniający się w stosunku do obiektów pochodzących z końca XIX wieku, z wieku XX oraz ujawnienia obiektów ruchomych.

ROZDZIAŁ XII

KADRY

Obecny stan przygotowania zawodowego pracowników kultury jest niewystarczający. Intensyfikacja programowej działalności kulturalno-oświatowej, modernizacja metod pracy oraz rozwiązań organizacyjnych wymagać będą energiczniejszego działania na rzecz poprawy struktury wykształcenia i przygotowania zawodowego pracowników kultury.

Poprawa następować będzie wraz z dopływem nowej wykwalifikowanej kadry, jak i przez kierowanie obecnie zatrudnionych na studia i kursy specjalistyczne. Wymóg wykształcenia specjalistycznego, średniego lub wyższego, stawiany będzie przed każdym, kto obecnie pracuje.

Przeprowadzona w 1975 roku analiza stanu i potrzeb kadrowych województwa białskopodlaskiego określiła zarówno obecne zapotrzebowanie placówek na specjalistów, jak również zadania w zakresie dalszego podnoszenia poziomu kwalifikacji ogółu pracowników. Najpilniejsze potrzeby, których realizacja powinna nastąpić w latach 1975 - 77 to zatrudnienie specjalistów: etnografa, dwóch historyków sztuki, architekta wnętrz, specjalisty z dziedziny filmu, malarstwa ogólnego, rzeźby, dekoratorstwa, fotografiki i teatru oraz wokalistyki. Zatrudni się także trzech specjalistów z dziedziny bibliotekarstwa / po studiach wyższych / ośmiu po studium bibliotekarskim oraz 5 specjalistów muzyków do pracy z zespołami muzycznymi i w Państwowym Ognisku Muzycznym, które w tym czasie zostanie przemianowane na Szkołę Muzyczną I stopnia.

Po studium kulturalno-oświatowym zatrudnionych zostanie 5 osób.

W latach 1977-80 zatrudnionych zostanie dalszych dwóch etnografów, dwóch historyków sztuki, specjalistę z dziedziny malarstwa ogólnego, dekoratorstwa, fotografii, wokalistyki, reżyserii filmowej, specjaliści muzycy do instrumentów dętych i symfonicznych. Do pracy w Gminnych Ośrodkach Kultury zatrudni się 15 osób po studium kulturalno-oświatowym, do pracy w bibliotekach 3 osoby z wykształceniem wyższym, 15 po studium bibliotekarskim.

Dla zapewnienia stałego dopływu wykwalifikowanej kadry stworzy się odpowiednie warunki placowe oraz podjęte zostaną działania w celu zabezpieczenia niezbędnej ilości mieszkań.

W latach 1978-80 około 50 pracowników zostanie skierowanych na studia do szkół pomaturalnych i na kursy pomaturalne.

Dalszy wzrost poziomu wykształcenia kadry oraz jej specjalizacja następować będą systematycznie w latach osiemdziesiątych. Zapewnienie do 1990 r. stanu kadry, gwarantującego placówkom województwom i miejskim pełną ilość pracowników z wyższym wykształceniem oraz przynajmniej po jednym pracowniku posiadającym wyższe wykształcenie - w Gminnych Ośrodkach Kultury i Gminnych Bibliotekach Publicznych, przyczyni się w znacznym stopniu do systematycznej realizacji zadań zmierzających przede wszystkim do dalszej aktywizacji uczestnictwa w kulturze całego społeczeństwa.

ROZDZIAŁ XIII

POLITYKA INWESTYCYJNA I FINANSOWA ORAZ ZABEZPIECZENIE REALIZACJI PROGRAMU

Podstawą rozwoju placówek kulturalno-oświatowych w głównej mierze jest odpowiednia baza lokalowa. Stwarzenie jej wymaga określonych nakładów inwestycyjnych i potencjału wykonawczego. Dysproporcje rozwoju bazy lokalowej inwestycji kulturalnych w stosunku do innych dziedzin stale się pogłębiają. Jest rzeczą oczywistą, że kolejność zaspokojenia potrzeb społeczeństwa jest ściśle określana, np. potrzeby mieszkaniowe będą miały zawsze pierwszeństwo przed budownictwem kulturalnym niemniej jednak poziom inwestycji w innych resortach jest nieporównanie wyższy, niż w resorcie kultury w zakresie tych samych działów, np. w rolnictwie.

Dla przyspieszenia rozwoju bazy lokalowej i wyrównania dysproporcji należy wielokrotnie nakłady inwestycyjne na budownictwo kulturalne. W znacznym stopniu poprawiłoby sytuację zobowiązanie zakładów pracy do inwestowania w obiekty kulturalne. Z wyjątkiem pozytywnego w tym względzie przykładu Fabryki Włókienniczej "Białena" w Białej Podlaskiej, pozostałe zakłady ograniczają się w swej działalności na tym odcinku do rozwiązań doraźnych, jak organizowanie klubów czy świetlic przyzakładowych. Należałoby więc zobowiązać wszystkie zakłady /duże/ do budowy obiektów kulturalnych wielofunkcyjnych, jako placówek przyzakładowych lub międzyzakładowych, obsługujących również środowisko, w którym się znajdują, natomiast w stosunku do

mniejszych zakładów pracy zastosować obowiązek partycypacji w budowie środowiskowych placówek - głównie domów kultury. W drodze tak zastosowanej koncentracji sił i środków finansowych, można by uzyskać znaczne efekty w rozwoju bazy lokalowej, nawet w granicach takich funduszy, jakie dotychczas zakłady pracy wydatkują na te cele, a które realizowane w rozdrobnieniu nie dają rozwiązań kompleksowych.

Polityka inwestycyjna w zakresie kultury wymaga radykalnych zmian, które dążyć będą do poprawy bazy lokalowej.

Z uwagi na ograniczone nakłady inwestycyjne, dotychczasowe budownictwo placówek wiejskich realizowane było jedynie w czynach społecznych. Inicjatorzy tego budownictwa zdani są na własne środki /przy udziale dotacji państwowych/ oraz na własne możliwości realizacyjne. Zapewnienie środków własnych w wysokości 50% kosztów budowy jest prawie niemożliwe. Mając to na uwadze, należałoby przyjąć zasadę finansowania Gminnych Ośrodków Kultury z nakładów limitowanych oraz zapewnić wykonawstwo systemem zleconym. Istotnym również problemem budownictwa kulturalnego jest brak odpowiednich projektów typowych. Zawarte w katalogach projekty są przestarzałe, nie odpowiadają wymogom reprezentacyjnej architektury, nie przystosowane są do uprzemysłowionej technologii wykonawstwa - zwłaszcza obiekty wiejskich placówek.

Gminne Ośrodki Kultury w pierwszym rzędzie winne być funkcjonalne, zapewniające kompleksowe rozwiązania wszystkich form działalności kulturalnej /kino, klub, biblioteka, pawilon księgarski, itp/.

Ponadto budynki tego rodzaju winne stanowić akcent architektoniczny i urbanistyczny zabudowy, czego istniejące projekty nie zapewniają. Projekty te winne uwzględniać uprzemysłowiony system wykonawstwa.

Ustalenie programu rozwoju bazy lokalowej placówek kulturalno-wychowawczych na lata odległe jest trudne z uwagi na brak wskaźników określających wzrost nakładów na te cele. Opracowanie niniejsze jest oparte na faktycznych potrzebach i będzie mogło być uściślone przy opracowaniu poszczególnych planów pięcioletnich; będą również korygowane

lokalizacje zawartych w programie obiektów, zwłaszcza na wsi, Program niniejszy obejmuje dwa okresy: okres pięcioletni 1976 - 1980 oraz okres przyszłej dekady, tj. 1981 - 1990.

Okres pierwszy oparty jest o ustalenia planu pięcioletniego, następny okres natomiast o program wynikający z faktycznych potrzeb, a zakres realizacji uzależniony będzie od przydzielonych na ten cel środków finansowych i limitów inwestycyjnych.

W przewidywaniach do poniesienia nakładach ujęto szacunkowo udział środków finansowych z onnych źródeł, takich jak środki konserwatorskie przy modernizacji obiektów zabytkowych czy też udziały zakładów pracy.

Okres 1976 - 1980 obejmuje swym programem potrzeby budownictwa na ogólną sumę 107,0 mln zł. W tym środki przewidywane spoza budżetu rad narodowych w wysokości 15,0 mln zł. Z ogólnej kwoty przypada na budownictwo nowe 82,0 mln, a na modernizację i remonty 25,0 mln. zł.

W rozbiciu na poszczególne grupy placówek, będą to nakłady przypadające na:

- domy kultury i GOK-i	38,0 mln zł.
- biblioteki	47,0 mln zł.
- muzea - skansen	15,0 mln zł
- kina	2,0 mln zł
- pozostałe	
/modernizacja teatru letniego/	5,0 mln zł.

Następny okres przypadający na lata 1981 - 1990 stanowi prognozę wzrostu ilościowego placówek k.o. w ramach budownictwa, na realizację którego przewiduje się nakłady w sumie 380,0 mln zł.

W latach 1976 - 1980 przewidywane są do realizacji m.in.: Wojewódzka Biblioteka Publiczna, skansen, Wojewódzki Dom Kultury, przystosowanie części budynków położonych na terenie parku do potrzeb muzeum, szkoła muzyczna, trzy kina, osiem Gminnych Śródków Kultury, osiem wiejskich domów kultury.

Należy, że w opracowanym projekcie przyjęto dość wysokie nakłady, to jednak nie zabezpieczają one potrzeb inwestycyjnych,

zwłaszcza w gminach. Należy dążyć, aby w trakcie realizacji planów bieżących uzyskiwać dla tych placówek lokale w drodze wykorzystania obiektów zwolnionych przez inne resorty bądź w drodze adaptacji istniejących obiektów do działalności kulturalno-wychowawczej.

Podjęmowane zadania inwestycyjne, nasilenie pracy kulturalno-wychowawczej oraz wzrost aktywności środowisk - założone w programie rozwoju kultury - powodują konieczność harmonijnego dostosowania nakładów budżetowych do przedsięwzięć merytorycznych w długich i krótkich okresach czasu.

Założona w programie wysoka ranga wychowawczej funkcji kultury znajduje swoje odbicie również i na polu finansowym. Należy się liczyć z celową rezygnacją - w miarę wzrostu dotacji - z działań instytucji artystycznych obliczonych przede wszystkim na zyski ze świadczeń ludności. Nie rezygnując z odpłatności większości usług kulturalnych, ceny kalkulować się będzie na poziomie umożliwiającym szeroką ich dostępność. Należy też dlatego uwzględnić planowe straty w instytucjach upowszechniających rozrywkę.

Wzrost wydatków budżetowych / w warunkach porównywalnych w granicach około 9% średnio rocznie do 1975 r., w okresie od 1976 - 1980 około 11%, a w latach 1980 - 199/ około 12% rocznie/ tworzyć będą działania zmierzające do zwiększenia samofinansowania placówek w drodze rozwoju form organizacyjnych pozwalających na wykorzystanie wygospodarowanych dochodów w celu rozszerzenia działalności.

Przy organizacji konkretnych przedsięwzięć w zakresie akcji imprez kulturalno-oświatowych, a w miarę możliwości również stałych form pracy, nadal aktualne będzie opieranie się na różnego typu porozumieniach, służących kumulacji środków finansowych. Finansowo prawną formą organizacyjną w tym zakresie są fundusze rozwoju kultury, które winne ulec umocnieniu, a ich programy - korekcie w kierunku urealnienia i zwiększenia efektywności wydatkowania zebranych środków pieniężnych nie tylko na działalność inwestycyjną, ale i przedsięwzięcia merytoryczne.

Opierając się o policentryczny model upowszechnienia

kultury, należy nadal w poważnym stopniu ciężar działalności upowszechnieniowej wiązać w nakładami jednostek niepodporządkowanych resortowi kultury i sztuki.

Wydatki budżetu państwa na działalność kulturalno-wychowawczą w roku 1975 wyniosły 14.683 tys. zł, w roku 1980 wyniosą 34.000 tys. zł, a w roku 1990 - 77.000 tys. zł.

		1975		1980		1990	
1 Muzeum Głogowskie w Głogowie		9	272	3.145	325	3.250	
w tym:							
a/ przy ul. Pocztowej 4			217				
b/ w siedzibie os. Zasku /historia/			55				
c/ dział etnografii			79				
2 Pałac Burszty w Lesznie		1	22			600	
3 Muzeum J. J. Krągowskiego w Romanowie		1	240	24	340	3.000	12.000

Tabela Nr 2

SYTUACJA MUZEALNICTWA

w/g stanu na 31.XII.1975 r.

Lp	Muzeum	Zatrudnienie ogółem	Powierzchnia		Ilość ekspozycji	Księgozbiorów	Tendencja w r.1975
			wystawowa m ²	magazyn			
1	Muzeum Okręgowe w Białej Podl.	9	278	-	2.118	395	5.250
	w tym:						
	a/ przy ul. Pocztowej 4		117				
	b/ w wieży z ce z zamku /historia/		32				
	c/ dział martyrologii		79				
2	Punkt muzealny w Łosicach	1	50	-			600
3	Muzeum J.I. Kraszewskiego w Romanowie	4	320	28	341	3.008	10.200

WYDATKI BIEŻĄCE Z BUDŻETU NA FINANSOWANIE ZADAŃ KULTURY I SZTUKI

/ w tys. złotych /

Wyszczególnienie	1975 wykonanie	1976 plan	1980 plan	1990 plan
I BUDŻET OGÓŁEM:	14.683	21.284	34.000	77.000
W tym:				
1. Muzea	762	1.656	2.400	4.900
2. biblioteki powszechne	6.229	7.041	11.200	25.000
3. świetlice, kluby, domy kult.	5.416	8.312	13.000	32.000
4. popieranie twórczości artystycznej	-	70	200	500
5. ochrona zabytków - opracowa- nie dokumentacji	-	580	1.500	3.500
6. wymiana kulturalna z zagranicą	-	400	800	1.500
7. festiwale, konkursy, ogniska muzyczne	2.276	3.259	4.900	9.800
II OSOBOWY FUNDUSZ PŁAC OGÓŁEM:	6.974	8.061	12.800	22.000

14
18-60
ponad 60
1980

XI Pro